

Bijtincidenten van hond op mens in provincie Utrecht

24-5-2017

Sabrina Noordanus
Diergezondheid & Management

Bijtincidenten van hond op mens in provincie Utrecht

Sabrina Noordanus

Diergezondheid en Management

Dier- en veehouderij

Utrecht

24-05-2017

Sanja Antonides

Aeres Hogeschool

Dronten

Voorwoord

Voor u ligt de scriptie 'Bijtincidenten van hond op mens in provincie Utrecht'. Het onderzoek voor deze scriptie naar bijtincidenten is enkel uitgevoerd in de provincie Utrecht. Deze scriptie is geschreven in het kader van de opleiding Diergezondheid & Management van de Aeres Hogeschool Dronten.

Graag wil ik de vakdocent Sanja Antonides bedanken voor het begeleiden gedurende dit onderzoek en de hulp die zij geboden. Het was een fijne samenwerking. Daarnaast wil ik gedragstherapeut Joella Rappard bedanken voor de hulp bij het onderverdelen van de mogelijke aanleidingen waarom honden hebben gebeten. Zonder haar kennis was het bijna niet mogelijk om een goede verklaring te geven vanwege de soms zeer beperkte beschrijvingen.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	5
Abstract	6
Hoofdstuk 1: Inleiding	7
1.1 Onderzoeksvraag en deelvragen	11
1.2 Doel van het onderzoek	11
Hoofdstuk 2: Materiaal en methode	13
2.1 Opzet	13
2.2 Populatie.....	13
2.3 Methode	14
2.4 Statistische analyse	15
2.5 Inhoud	16
Hoofdstuk 3: Resultaten.....	17
3.1 Aantal bijtincidenten	17
3.2 Bijtincidenten per periode.....	17
3.3 Ernst van het bijtincident	18
3.4 Omschrijving bijtincident	19
3.5 De locatie van het incident.....	20
3.5.1 Plaats van het incident in stad/dorp	20
3.6 Verband tussen bijtincident en diverse factoren	21
3.6.1 Geslacht van de hond	21
3.6.2 Type ras	21
3.6.3 Leeftijd van de hond.....	23
3.6.4 Afkomst van de hond	23
3.6.5 Eigenaar / gezagvoerder van de hond op moment van bijten	24
3.6.6 Training en gehoorzaamheid.....	24
3.6.7 Agressie richting vreemden.....	24
3.6.8 Agressie richting eigenaar	24
3.6.9 Angst.....	24
3.6.10 Aandacht en aanhankelijkheid	24
3.6.11 Factoren van opvoeding	24
Discussie	26
Conclusie en aanbevelingen	31
Bibliografie	32

Bijlage I: Omschrijving Pitbull Terriër type	36
Bijlage II: Vragenlijst	38
Bijlage III: Email	44
Bijlage IV: C-BARQ Scoring Methode.....	45
Bijlage V: Gegevens van de gemeenten	46
Bijlage VI: Hondenrassen die hebben gezorgd voor matige of extreme ernst	47
Bijlage VII: Alle locaties in provincie Utrecht waar bijtincidenten hebben plaatsgevonden	48
Bijlage VIII: Alle betrokken hondenrassen bij een bijtincident	49

Samenvatting

Agressie bij honden zorgt bij de mens voor serieuze bezorgdheid voor de volksgezondheid en het dierenwelzijn (Duffy et al., 2008). De Koninklijke Hondenbescherming heeft het vermoeden dat sinds de afschaf van de Regeling Agressieve Dieren (RAD) in 2008 er een toename heeft plaatsgevonden van het aantal bijtincidenten in Nederland. Echter, de organisatie kan dit niet onderbouwen met concrete cijfers (Colijn & Lengton, 2016).

De Koninklijke Hondenbescherming wil vanwege gebrek aan harde bewijzen van het toegenomen aantal niet-dodelijke bijtincidenten een groot landelijk onderzoek naar honden die mensen bijten. Er is momenteel nog geen landelijke database voor bijtincidenten en de organisatie wil dat deze er komt. Om te onderzoeken of er daadwerkelijk een stijging is in het aantal bijtincidenten van hond op mens in Nederland en welke aspecten hierbij een rol spelen, is de onderzoeksvraag als volgt: Welke factoren beïnvloeden het aantal en de ernst van de bijtincidenten welke gebeuren van hond op mens in de provincie Utrecht en is dit aantal gedaald of gestegen in de periode van 2008 tot en met 2016 ten opzichte van de periode van de Regeling Agressieve Dieren (1993-2008)?

Het beantwoorden van de hoofd- en deelvragen is gedaan door middel van fieldresearch, waarbij gebruik is gemaakt van een enquête die door zo veel mogelijk inwoners van de provincie Utrecht is ingevuld. Deze resultaten zijn vervolgens op statistische wijze verwerkt.

Op basis van cijfers van de gemeenten kan geen uitspraak gedaan worden over een mogelijke toename van bijtincidenten door gebrek aan cijfers en registratie. Desondanks kan met behulp van de enquête resultaten geconstateerd worden dat sinds de afschaf van de RAD een toename is geweest van 73% in het aantal bijtincidenten. De (Duitse) herder blijkt te zorgen voor de meeste en ergste verwondingen.

Reuen zijn significant vaker betrokken bij een incident en veroorzaken een hogere mate van ernst. Verder kan gesteld worden dat de factoren training en gehoorzaamheid, agressie en angst een significant verband hebben met een bijtincident. Bij training en gehoorzaamheid is sprake van een positief effect op een bijtincident, terwijl agressie en angst een negatief effect hierop hebben. Aandacht en aanhankelijkheid hebben geen effect op een bijtincident.

Om een beter inzicht te verkrijgen in het aantal bijtincidenten, de ernst hiervan en welke rassen daadwerkelijk het meest betrokken zijn bij een bijtincident zal een landelijk registratiesysteem gehanteerd moeten worden. Op die manier kunnen bijtincidenten en de factoren die ze beïnvloeden landelijk worden aangepakt.

Abstract

Dog aggression creates serious concern for public health and animal well-being (Duffy et al., 2008). The Royal Association for the Protection of Dogs suspects that since the abolishment of the Aggressive Animals Scheme (AAR) in 2008 there has been an increase in the number of bite incidents in the Netherlands. However, the organization cannot underpin this with concrete figures (Colijn & Lengton, 2016).

Due to the lack of proof of the increase in the number of non-fatal bite incidents, the Royal Association for the Protection of Dogs wants to investigate dogs that bite men. Currently there exists no national database for bite incidents and the organization wants this to be established. To investigate if there has been an actual increase in the number of bite incidents of dogs on men in the Netherlands and to uncover which aspects play a role in this, the research question is as follows: Which factors influence the number and severity of bite incidents which take place from dog to men in the province of Utrecht and did this number decreased or increased in the period of 2008 until 2016, relative to the period of the Aggressive Animals Scheme (1993-2008)?

To answer the main- and sub questions, a field research has been conducted by making use of a survey that has been completed by as many inhabitants as possible for the province of Utrecht. These results have subsequently been statistically processed.

Based on figures of the municipalities, no assertion can be made on the potential increase of bite incidents, due to the lack of figures and registration. Nevertheless, with the aid of the results from the survey, it can be ascertained that since the abolishment of the AAR, there has been an increase of 73% in the number of bite incidents. The (German) shepherd appears to be responsible for the most and severest injuries.

Male dogs are significantly more often involved in a bite incident and cause a higher level of severity. In addition, it can be ascertained that the factors training and obedience, aggression, and fear are significantly related to bite incidents. Training and obedience have a positive effect on bite incidents, while aggression and fear have a negative effect on bite incidents. Attention and adherence have no effect on a bite incident.

To gain better insights into the number of bite incidents, its severity, and which races are mostly involved in a bite incident, a national registration system should be organized. In this way, bite incidents and the factors that influence them can be tackled on a nationally level.

Hoofdstuk 1: Inleiding

In Nederland werden in 2014 1,5 miljoen honden gehouden. Deze honden worden volgens het rapport *'Feiten en Cijfers van de Gezelschapsdierensector'* gehouden bij één op de vijf huishoudens van het totaal aantal Nederlandse huishoudens. De top vijf populairste hondenrassen is al bijna 10 jaar lang gelijk: de Labrador Retriever, gevolgd door de Duitse Herder en de Golden Retriever. De nummers 4 en 5 zijn de Berner Sennenhond en de Franse bull-dog (HAS & UU, 2015).

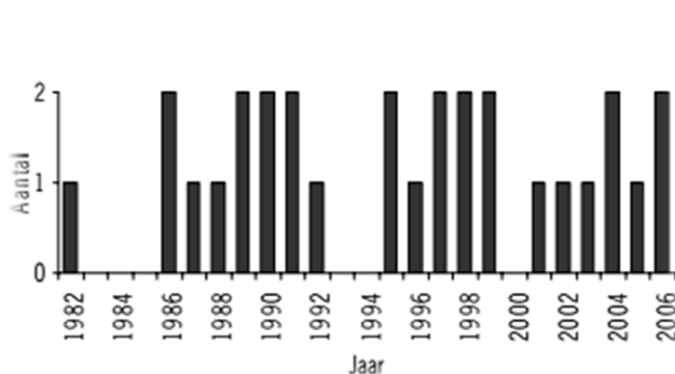
Agressie bij honden zorgt bij de mens voor serieuze bezorgdheid voor de volksgezondheid en het dierenwelzijn (Duffy et al., 2008). Er zijn een aantal factoren die een rol spelen bij agressief gedrag, die kunnen leiden tot een bijtincident. Een pup kan bijvoorbeeld slecht tot niet gesocialiseerd zijn, of een hond kan beschermend of territoriaal gedrag vertonen. De eigenaar kan gebrek hebben aan controle tijdens de opvoeding of het dier kan onzeker zijn. Verder kan de hond ziek zijn, pijn hebben of angstig zijn (ANP, 2016; Joosten, 2017). Tevens kunnen gedragingen zoals gehoorzaamheid, verlatingsangst of dominantie bijdragen aan dit gedrag (Borg, Netto, & Planta, 1991). Ten slotte kunnen ras- en individuele kenmerken meespelen (ANP, 2016).

De Pitbull Terriër heeft een beruchte reputatie ontwikkeld als gevaarlijk ras sinds 1980 (Collier, 2006). In juli 2000 is een wet aangenomen in Duitsland die het houden van Bulterriërs, Amerikaanse Staffordshire Terriërs, Pitbull Terriërs en elf andere rassen beperkte. Deze honden mochten enkel gehouden worden na het doen van speciaal ontwikkelde testen (Schalke et al., 2008).

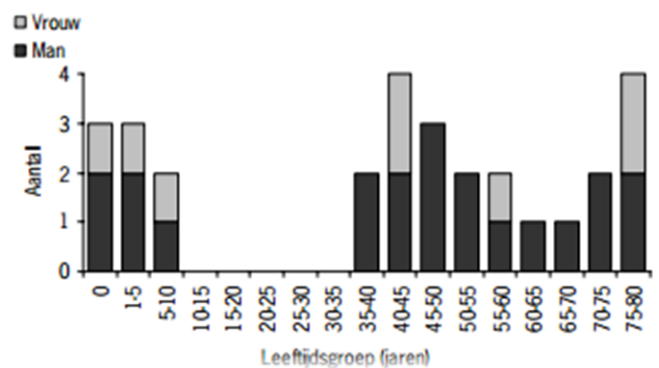
Na een aantal zeer ernstige bijtincidenten in Nederland waarbij kinderen zijn doodgebeten, heeft het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) in 1993 besloten ter bescherming van de openbare orde en veiligheid om de wetgeving voor bepaalde honden aan te scherpen, de Regeling Agressieve Dieren (RAD). De RAD schrijft dat het houden en fokken van Pitbull Terriërs geboren na 1993 wettelijk niet is toegestaan. De Pitbull is in Nederland geen erkend ras, maar een hond die aan een bepaalde beschrijving voldoet. Zie bijlage I voor deze beschrijving. Het doel van deze regeling was om het aantal agressieve honden en alle bijbehorende ongevallen en bijtincidenten te reduceren. Echter, het aantal Amerikaanse Staffordshire Terriërs en Staffordshire Bull Terriërs is sinds de regeling alleen maar toegenomen in Nederland (Kronemeijer, 2005).

Het aantal slachtoffers dat aan de gevolgen van een hondenbeet overlijdt is door de jaren heen constant. In de periode van 1982 tot 2006 zijn in Nederland 1,2 mensen per jaar overleden, met een spreiding van nul tot twee slachtoffers (zie figuur 1). Zoals is weergegeven in figuur 2, is van de 29 dodelijke slachtoffers bijna driekwart (21 personen) man. Er hebben geen dodelijke incidenten plaatsgevonden met slachtoffers van 10 t/m 35 jaar. Jeugdige slachtoffers komen relatief vaak voor: 6 van de 29 slachtoffers (21%) is jonger dan vijf jaar, terwijl deze leeftijdsgroep 6 tot 6,5% van de totale bevolking betreft (CBS, 2016). De invoering van het RAD heeft geen invloed gehad op deze cijfers. Verder worden jaarlijks 230 slachtoffers van bijtincidenten opgenomen in het ziekenhuis. De registratie loopt van 1986 tot 2005 en ook hier heeft de RAD niet geleid tot een daling van het aantal slachtoffers. Wel is een daling waargenomen wat betreft het aantal behandelingen van hondenbeten op spoedeisende hulp afdelingen, maar is het aantal bezoeken aan de huisarts ten gevolge hiervan gestegen. Echter, het is niet bekend in hoeverre slachtoffers zowel de spoedeisende hulp als de huisarts bezocht hebben, omdat deze gegevens uit verschillende registratiesystemen komen. Door deze onzekerheden kan niet worden vastgesteld of de RAD hierop van invloed is geweest. In figuur 3 is het aantal patiënten weergegeven dat zich jaarlijks laat behandelen voor een hondenbeet. Volgens

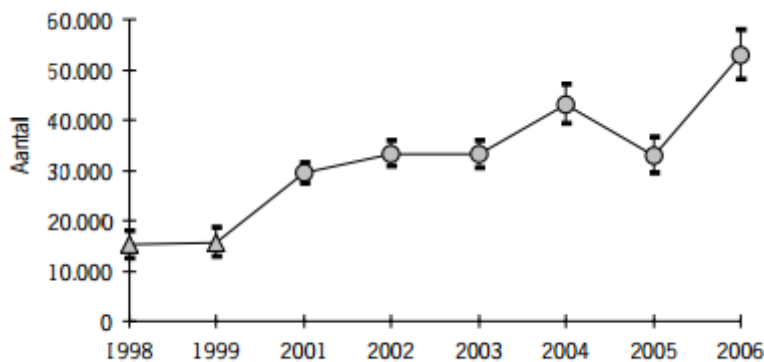
een commissie van wijzen zou het aantal bijtincidenten sinds de invoering van de regeling niet zijn verminderd waardoor in 2008 de regeling, die op dat moment vijftien jaar van kracht was, kwam te vervallen (Ministerie van Economische Zaken, 2008).

Figuur 1 1 Hond-bijt-mens incidenten met dodelijke afloop, 1982 t/m 2006 (CBS, 2016)

Figuur 2 Hond-bijt-mens incidenten met dodelijke afloop, 1982 t/m 2006, verdeling naar leeftijd (CBS, 2016)

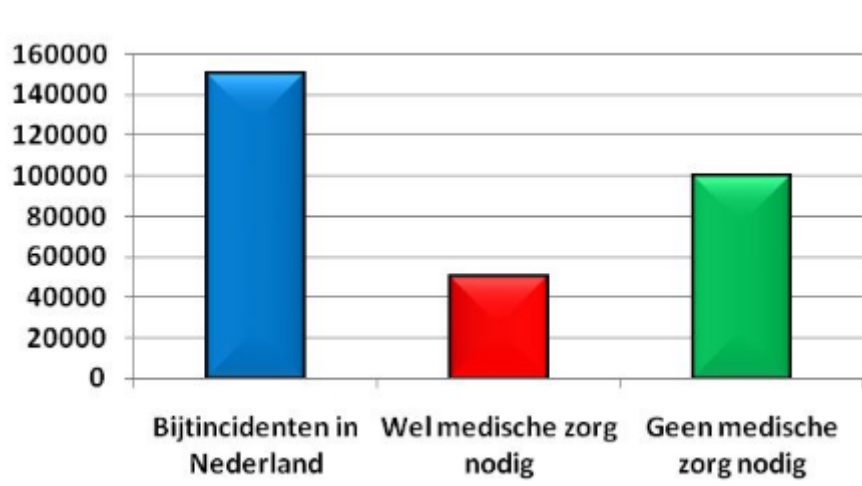

Figuur 2 Het aantal patiënten dat zich jaarlijks bij de huisarts laat behandelen voor een hondenbeet (LINH, 2001 t/m 2006; CMR, 1998-1999 ;CBS, 2017)

De Koninklijke Hondenbescherming heeft het vermoeden dat sinds de afschaf van de RAD er een toename heeft plaatsgevonden van het aantal bijtincidenten in Nederland. Echter, de organisatie kan dit niet onderbouwen met concrete cijfers (Colijn & Lengton, 2016). Hoewel er geen betrouwbare cijfers zijn, signaleert gedragsbioloog en kynologisch adviseur Van der Borg een sterke stijging van het aantal incidenten met Pitbulls en andere vechthonden (Meershoek, 2016). Ondanks dat er geen landelijke database is met bijtincidenten, zijn er gemeenten die de bijtincidenten wel registreren. Alleen Zwolle en Apeldoorn staan bekend om hun registraties. Zij zien per jaar een toename van het aantal bijtincidenten (Bokkum, 2016). Ook gemeente Dordrecht geeft aan dat het aantal bijtincidenten in de regio toeneemt (Gaag, 2016). Onbekend is om welke typen honden het gaat, wel is het vermoeden dat het meestal gaat om honden die van oorsprong gefokt zijn voor vechtdoeleinden, zoals Pitbulls (Bokkum, 2016).

Uit publieksonderzoek, uitgevoerd door het Nederlands opinieonderzoeksbureau TNS NIPO, is gebleken dat jaarlijks ongeveer 150.000 mensen worden gebeten door een hond. Het merendeel (66%) van deze bijtincidenten is niet ernstig en heeft geen medische behandeling nodig, zie figuur 4. Kinderen worden vaker gebeten dan volwassenen en in de periode 1982 tot en met 2007 was 20% van de dodelijke slachtoffers jonger dan 5 jaar. Verder is bekend dat kinderen vooral in het gezicht

worden gebeten, terwijl volwassenen vaker worden gebeten in armen en benen. Van de dodelijke slachtoffers werd het merendeel (64%) gebeten door hun eigen hond en in acht van de negen gevallen vond het plaats in eigen huis. Verder blijkt dat twee derde van de bijtincidenten bewust of onbewust uitgelokt werden door het slachtoffer. Kinderen kunnen hondengedrag niet goed interpreteren, waardoor zij niet beseffen welke risico's zij lopen wanneer zij met honden in aanraking komen. Het onderzoek wijst verder aan dat 30% van de bijtincidenten die buitenshuis plaatsvinden, wordt veroorzaakt door vreemde honden. Bij deze situaties zijn volwassenen vaker slachtoffer dan kinderen. Het blijkt dat de personen die buiten hun thuissituatie betrokken raken bij een bijtincident, de waarschuwingssignalen van een hond niet goed genoeg herkennen (Ministerie van Economische Zaken, 2008).

Figuur 3 Medische zorg bij bijtincidenten (LICG, 2006-2007)

Van veel bijtincidenten is niet bekend welk type hond of ras heeft gebeten, omdat dit niet wordt geregistreerd. Van twaalf bijtincidenten met dodelijke afloop is het ras of type van de desbetreffende hond bekend. In drie gevallen betrof het honden van het type Pitbull Terriër en in twee gevallen Rottweilers. De overige zeven incidenten werden veroorzaakt door verschillende rassen: Belgische herder, Bouvier des Flandres, Jack Russell Terriër, Mastino Napoletano, Sint-Bernard, Siberische Husky en een bastaard.

Uit onderzoek naar agressieve gedragingen van honden is gebleken dat reuen meer agressieproblemen vertonen dan teven, waarbij dominantie het grootste probleem was (Borchelt, 1983; Beaver, 1983). Dominantie treedt vaak samen op met bezitterige agressie (Borchelt, 1983).

De kennis die bekend is over ras-specifieke agressie komt van rapporten op basis van bijtstatistieken, gedragsklinieken en meningen van experts. Een studie in Amerika onderzocht eigenaren van meer dan dertig hondenrassen, met behulp van de Canine Behavioral Assessment and Research Questionnaire (C-BARQ). Twee onafhankelijke data samples (een aselechte steekproef bij leden van rasverenigingen en een online steekproef) leverden significante verschillen op tussen rassen in agressie tegenover vreemden, eigenaren en honden ($p < 0,0001$). Acht rassen, die in beide datasets naar voren kwamen, vertoonden agressief gedrag tegenover vreemden, honden en eigenaren. Deze acht rassen, gerangschikt van agressief naar minder agressief, zijn de Teckel, Engelse Springer Spaniel, Golden Retriever, Labrador, Poedel, Rottweiler, Sheltie en de Siberische Husky. Sommige

rassen scoorden hoger dan gemiddeld voor agressie gericht op zowel mensen en honden, zoals Teckels en Chihuahua's, terwijl andere rassen enkel hoog scoorden voor specifieke doelwitten, zoals hond-gerichte agressie onder Akita's en Pitbull Terriërs. De agressie was het ernstigst toen het gericht was op andere honden, gevolgd door onbekende mensen en mensen van het huishouden. Rassen met het hoogste serieuze agressie percentage (bijten of poging tot bijten) tegenover de mens zijn de Teckels, Chihuahua's en Jack Russel Terriërs (tegen vreemden en eigenaren); Australische veedrijvershond (tegen vreemden) en Amerikaanse Cocker Spaniels en Beagles (tegen eigenaren). Meer dan 20% van de Akita's, Jack Russel Terriërs en Pitbull Terriërs vertoonden agressief gedrag richting vreemde honden (Duffy et al., 2008). Verder blijkt dat Terriërrassen vaker betrokken zijn bij niet-huishoudelijke agressie, ofwel naar andere honden en vreemde mensen (Sherman et al., 1996).

Voor verschillende onderzoeken wordt gebruik gemaakt van de C-BARQ, zoals gebruikt bij bovenstaand onderzoek naar agressie bij verschillende rassen. Het betreft een vragenlijst, wat een gevalideerd en betrouwbaar instrument is voor het beoordelen van hoe de hond recent gereageerd heeft tijdens verschillende stimuli en situaties (Duffy et al., 2008; Nagasawa et al., 2011). De vragenlijst, bestaande uit honderd vragen, kan gegroepeerd worden in dertien belangrijke gedragskenmerken (Hsu & Serpell, 2003; Serpell & University of Pennsylvania, 2017):

1. Agressie gericht naar vreemde(n)
2. Agressie gericht naar de eigenaar
3. Agressie/angst gericht naar honden
4. Trainbaarheid
5. Achtervolgen/jagen
6. Angst gericht op vreemde
7. Non-sociale angst
8. Angst gericht op honden
9. Afzonderings-gerelateerd gedrag
10. Drukgevoeligheid
11. Prikkelbaarheid
12. Aanhankelijk of aandacht zoeken
13. Energie

Voor dit onderzoek zullen enkel de categoriën 1, 2, 4, 6 en 12 meegenomen worden, omdat gedragingen zoals training/opvoeding en gehoorzaamheid, angst en bezitsdrang over de eigenaar of objecten kunnen bijdragen aan uiting van agressief gedrag (Borchelt, 1983; van der Borg, Netto, & Planta, 1991). De overige categoriën worden buiten beschouwing gelaten.

De Koninklijke Hondenbescherming wil vanwege gebrek aan harde bewijzen van het toegenomen aantal niet-dodelijke bijtincidenten een groot landelijk onderzoek naar honden die mensen bijten. Er is momenteel nog geen landelijke database voor bijtincidenten en de organisatie wil dat deze er komt (ANP, 2016). Mocht feitelijk blijken dat er een toename is van het aantal bijtincidenten, dan pleit de organisatie voor houderschap onder voorwaarden, waarbij de eigenaar eerst aan eisen moet voldoen, voordat hij een hond mag hebben. Het liefst introduceert de hondenbescherming een toets voor iedereen die een hond wil hebben, maar zeker als het om Pitbullachtigen gaat (Bokkum, 2016). Omdat een dergelijke landelijke database hierover ontbreekt, is het huidige onderzoek uitgevoerd. Om te kunnen inventariseren of men zich met een dergelijke voorwaarde of maatregel moet richten op één of meer specifieke rassen, wordt tijdens het onderzoek gekeken naar welk hondenras zorgt voor de meeste en meest ernstige bijtincidenten. Naast het hondenras zal tevens informatie over het slachtoffer meegenomen worden. Op deze manier kan gekeken worden welke doelgroep het vaakst

slachtoffer is. Met deze doelgroep kan dan extra rekening worden gehouden wanneer het bijvoorbeeld gaat om informatievoorziening.

Een landelijk onderzoek naar het aantal bijtincidenten zal voor dit onderzoek niet haalbaar zijn, waardoor het wordt beperkt tot één provincie met 26 gemeenten. Het onderzoek naar het aantal bijtincidenten wordt uitgevoerd voor de provincie Utrecht. Het betreft de bijtincidenten van hond op mens en de dodelijke bijtincidenten worden buiten beschouwing gelaten.

1.1 Onderzoeksvraag en deelvragen

Om te onderzoeken of er daadwerkelijk een stijging is in het aantal bijtincidenten van hond op mens in Nederland en welke aspecten hierbij een rol spelen, is de onderzoeksvraag als volgt: Welke factoren beïnvloeden het aantal en de ernst van de bijtincidenten welke gebeuren van hond op mens in de provincie Utrecht en is dit aantal gedaald of gestegen in de periode van 2008 tot en met 2016 ten opzichte van de periode van de Regeling Agressieve Dieren (1993-2008)?

De deelvragen die geformuleerd zijn voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag zijn:

- Hoe vaak veroorzaakten honden in de provincie Utrecht in de periode van 1993 tot 2008 bijtincidenten?
- Hoe vaak veroorzaakten honden in de provincie Utrecht in de periode van 2008 tot en met 2016 bijtincidenten?
- Welk verband is er tussen bijtincidenten en factoren zoals het geslacht, het ras, de leeftijd, afkomst en de eigenaar van de hond?
- Welk verband is er tussen bijtincidenten en factoren zoals training en gehoorzaamheid, agressie, angst en aandacht en aanhankelijkheid?
- Wat is de ernst (lichte, matige/spoedeisende hulp of zware/ziekenhuis ernst) van de verwondingen van het slachtoffer die tijdens het bijtincident zijn veroorzaakt?

Gekeken naar de verwachting van de Koninklijke Hondenbescherming dat er een toename is in het aantal bijtincidenten, de beweringen van gedragsdeskundigen dat men niet genoeg kennis heeft over de opvoeding en het houden van honden en andere onderzoeken naar het agressie niveau en bijtgedrag van honden, is de veronderstelling dat het aantal bijtincidenten na 2008 ten opzichte van de jaren vóór 2008 in provincie Utrecht is gestegen.

1.2 Doel van het onderzoek

Dit onderzoek wordt gedaan om te inventariseren hoeveel bijtincidenten hebben plaatsgevonden in provincie Utrecht na de afschaffing van de RAD in 2008. Er wordt gekeken of het aantal bijtincidenten dat in de periode 2008 tot en met 2016 heeft plaatsgevonden is gestegen ten opzichte van de periode toen de RAD van kracht was, van 1993 tot 2008. De factoren die mogelijk van invloed zijn bij een bijtincident worden in kaart gebracht. Wanneer blijkt dat het aantal bijtincidenten is toegenomen, kan er met deze factoren rekening gehouden worden als er maatregelen worden getroffen om het aantal bijtincidenten te reduceren. Door middel van dit onderzoek kunnen eigenaren en diverse instanties beter ingelicht worden over het opvoeden en houden van honden en welke aspecten vermeden moeten worden, wat hopelijk een positief effect heeft op het aantal bijtincidenten.

Het uiteindelijke rapport is bedoeld om een beeld te geven van de ernst van de situatie omtrent bijtincidenten in de provincie Utrecht. Het rapport zal overhandigd worden aan verschillende instanties welke hierbij belang hebben, zoals de Koninklijke Hondenbescherming, Universiteit

Utrecht en de gemeentes in Utrecht. Tevens zal met deze informatie een database opgezet kunnen worden die door middel van vervolgonderzoeken in andere provincies kan worden aangevuld.

Dit rapport en de database zijn bedoeld voor de doelgroep welke het rapport in handen krijgt, om maatregelen te kunnen nemen voor het terugdringen van het aantal bijtincidenten en het inlichten van (nieuwe) hondeneigenaren over het opvoeden en houden van een hond.

Hoofdstuk 2: Materiaal en methode

2.1 Opzet

Het onderzoek bestond deels uit een kwalitatief verkennend onderzoek en deels uit een kwantitatief verkennend onderzoek, aangezien het een onderzoek was dat betrekking heeft tot frequenties en correlaties. Het onderzoek was deels kwalitatief, omdat het ging om een open onderzoeksvraag en er gekeken werd naar invloedbare factoren op de bijtincidenten en hoe het bijtincident plaatsvond. Daarentegen was het onderzoek deels kwantitatief, omdat het betrekking had op het aantal bijtincidenten en of dit gedaald of gestegen was sinds de RAD-periode. Door middel van contact opnemen met diverse instanties werden de desbetreffende gegevens verzameld. Er is contact opgenomen met de Koninklijke Hondenbescherming, faculteit Diergeneeskunde en departement Dier in Wetenschap en Maatschappij van de Universiteit Utrecht, centraal politiebureau Paardenveld en alle gemeenten van provincie Utrecht. Daarnaast werden er enquêtes afgenomen via social media, hondenscholen, dierenwinkels en dierenartspraktijken in provincie Utrecht. Er zijn achteventig dierenartspraktijken, vijftien dierenwinkels en twee hondenscholen benaderd voor het verspreiden van de enquête. Op deze manier is er informatie verzameld over het geslacht, het ras, de leeftijd, afkomst, eigenaar, gehoorzaamheid, agressiviteit, angst en afhankelijkheid van de betrokken honden. Hiermee is een schatting aangegeven van het aantal bijtincidenten die hebben plaatsgevonden in provincie Utrecht, in zowel de periode van 1993-2008 als van 2008-2016. Met behulp van deze gegevens kon gekeken worden of er sprake was van een stijging of daling, of dat het aantal nagenoeg hetzelfde is gebleven. Nadat de gegevens waren verzameld zijn deze verwerkt, zodat er vervolgens statistische analyses uitgevoerd konden worden om te toetsen of de uitkomsten van dit onderzoek significant zijn.

2.2 Populatie

De onderzoekseenheden die golden bij dit onderzoek waren alle inwoners van de provincie Utrecht en de honden die betrokken zijn geweest bij een bijtincident. Tevens behoorden de mensen die gebeten zijn door honden in provincie Utrecht tot de onderzoekseenheden. Met behulp van deze personen en honden kon in kaart worden gebracht hoeveel bijtincidenten zich hebben voorgedaan in provincie Utrecht. Daarnaast is duidelijk geworden welke factoren de bijtincidenten mogelijk veroorzaakt kunnen hebben of van invloed zijn geweest en of een stijging of een daling is waargenomen in het aantal bijtincidenten, sinds de afschaffing van de RAD in 2008. Het aantal bijtincidenten in provincie Utrecht en de daaraan ten grondslag liggende oorzaken, waren de kenmerken in dit onderzoek. Oorzaken die ten grondslag liggen aan bijtincidenten waren bijvoorbeeld: het geslacht, het ras, de leeftijd, de gezagvoerder op moment van bijten en de plaats waar het incident gebeurde.

Voor dit onderzoek werd gebruik gemaakt van de aselecte gemakssteekproef. Ieder persoon had even veel kans om gekozen te worden voor dit onderzoek (Baarda, 2014). De personen die meewerkten aan dit onderzoek waren met name hondeneigenaren, mensen die ooit door een hond zijn gebeten of eigenaren waarvan de hond heeft gebeten. Echter, iedere inwoner van provincie Utrecht kon deze enquête invullen en bijdragen aan het verschaffen van informatie. Het afnemen van de enquête is willekeurig gebeurd. De mensen werden willekeurig benaderd, waarbij geen vast patroon werd gevolgd. De grootste groep personen werd via social media benaderd voor het deelnemen aan de enquête, omdat hiermee een groot bereik kon worden behaald. Aangezien niet

iedereen via social media te bereiken is, werden personen tevens benaderd via hondenscholen, dierenwinkels en dierenartspraktijken.

De steekproefgrootte werd vastgesteld aan de hand van een steekproefcalculator. De cijfers die hiervoor zijn gebruikt, zijn afkomstig van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS, 2016). Om een betrouwbare, valide uitspraak te doen, met een foutmarge van maximaal vijf procent, een betrouwbaarheidsniveau van 95% en een onderzoekspopulatie van 1.284.484, moesten er in totaal minimaal 385 vragenlijsten worden afgenomen.

2.3 Methode

De methode die gebruikt is om de hoofdvraag en deelvragen te beantwoorden bestond uit fieldresearch. Daarbij werd gebruik gemaakt van een enquête, welke ingevuld is door zo veel mogelijk inwoners van de provincie Utrecht en hondeneigenaren/personen die op het moment van het bijtincident in Utrecht waren.

Deelvraag 1 en 2 gingen om een frequentie. Uit de resultaten van de enquêtes is een schatting gemaakt van het aantal bijtincidenten in de periodes 1993-2008 en 2008-2016. Vanwege gebrek aan cijfers en registratie van de verschillende gemeenten en Faculteit Diergeneeskunde, departement Dier in Wetenschap en Maatschappij van de Universiteit Utrecht zijn enkel de verkregen resultaten via de online enquêtes gebruikt om deze deelvragen te beantwoorden.

De beantwoording van deelvraag 3 werd gedaan aan de hand van de antwoorden van de enquête. Daaruit is gebleken in hoeverre er een verband was tussen de aspecten geslacht, ras, leeftijd, afkomst, en eigenaar van de hond en een bijtincident. Vervolgens werd de vierde deelvraag eveneens beantwoord met behulp van de enquête. Hieruit bleek in hoeverre de aspecten training en gehoorzaamheid, agressie, angst en aandacht en aanhankelijkheid een rol spelen bij een bijtincident. Ten slotte werd tevens de vijfde deelvraag beantwoord door middel van de antwoorden van de enquête. Hieruit is gebleken wat de ernst van de verwondingen van de slachtoffers was die werden veroorzaakt door bijtincidenten.

De enquête bestond uit een zelf opgesteld algemeen deel en uit een deel van de bestaande C-BARQ vragenlijst. Het algemene gedeelte van de vragenlijst bevatte vragen die betrekking hadden op algemene gegevens over de respondent en de hond die heeft gebeten. Verder bevatte dit gedeelte vragen die betrekking hadden op de situatie rondom het bijtincident. Hierdoor was informatie beschikbaar gekomen over de hond (geslacht, leeftijd, ras, e.d.), de situatie waarin het bijtincident gebeurde en waar het incident plaatsvond. Daarnaast is duidelijk geworden wie de slachtoffers waren van het incident en wat de ernst van de verwondingen waren. Hierdoor kan uiteindelijk een gericht advies gegeven worden aan de juiste doelgroep, welke het meest betrokken zijn geweest bij de bijtincidenten of wie de ernstigste verwondingen hebben opgelopen.

De C-BARQ vragenlijst is door de Center for the Interaction of Animals and Society aan de Universiteit van Pennsylvania ontwikkeld, zodat de reactie van honden op verschillende stimuli en situaties in kaart kan worden gebracht. Doordat de C-BARQ lijst is opgesteld door een universiteit, was het een betrouwbare en gevalideerde vragenlijst (Serpell & University of Pennsylvania, 2017). Dit onderdeel van de vragenlijst heeft ervoor gezorgd dat er informatie beschikbaar is gekomen over het gedrag van de hond. Hiervoor zijn vragen gesteld die betrekking hebben op training en gehoorzaamheid, agressie, angst en aandacht en aanhankelijkheid. In bijlage II is de enquête die gebruikt is

weergegeven. Met behulp van deze gegevens is onderzocht in hoeverre de factoren geslacht, ras, leeftijd, afkomst, eigenaar, training en gehoorzaamheid, agressie, angst en aandacht en afhankelijkheid van de hond een rol spelen tijdens de bijtincidenten. De enquête is via social media verspreid, met daarbij het verzoek om deze zoveel mogelijk te delen met vrienden, familie en kennissen en verder te verspreiden via social media. Verder zijn werknemers van hondenscholen, dierenwinkels en dierenartspraktijken benaderd om de vragenlijst in te vullen en te verspreiden. Vervolgens is contact opgenomen met de gemeenten en centraal politiebureau Paarendveld in de stad Utrecht en verschillende instanties, zoals Faculteit Diergeneeskunde en departement Dier in Wetenschap en Maatschappij van de Universiteit Utrecht en de Koninklijke Hondenbescherming, om bekende gegevens en cijfers van eerdere bijtincidenten te inventariseren. In bijlage III is het email bericht weergegeven dat verstuurd is naar de verschillende instanties voor het verzamelen van de benodigde informatie.

Voor het verwerken van de uitkomsten van de enquêtes is gebruik gemaakt van coderen en verwerken volgens de methode die staat beschreven in het boek *Dit is onderzoek* van Ben Baarda (Baarda, 2014). De vragen met meerkeuze antwoorden werden gesorteerd en vervolgens verwerkt in grafieken en tabellen. Verder werden de vragen die betrekking hadden tot de C-BARQ op een andere manier verwerkt. De scores die toegekend zijn per onderdeel zijn volgens de scoring methode van bijlage IV verwerkt en berekend, zodat hier vervolgens conclusies uit getrokken konden worden.

De validiteit van de gegevens die verzameld zijn, hebben betrekking op instrumentele validiteit. Met de verzamelde gegevens is een schatting gegeven van hoeveel bijtincidenten hebben plaatsgevonden en of factoren zoals het geslacht, ras, leeftijd en eigenaar van de hond een rol gespeeld hebben bij deze incidenten (Baarda, 2014, pp. 87-89). Of er significante verschillen of overeenkomsten gevonden zijn, is gebleken uit de statistische analyse. Wanneer deze niet significant waren, is de conclusie dat op basis van de gegevens van dit onderzoek geen verband is gevonden tussen de desbetreffende factoren en bijtincidenten.

2.4 Statistische analyse

Voor het onderzoek zijn de gegevens aan de hand van statistische analyse getoetst. Bij de factoren voor deelvraag 3, is gebruik gemaakt van de Mann-Whitney U toets (geslacht), een regressie analyse (ras), een Pearson test (leeftijd) en enkele t-test (afkomst en eigenaar van de hond), aangezien er sprake is van nominale gegevens en aantallen. Ten eerste is de Mann-Whitney U toets uitgevoerd om te onderzoeken of er een significant verband is tussen het geslacht van de hond en het aantal bijtincidenten dat zij hebben veroorzaakt. Er is gekeken naar het geslacht van zowel honden die gebeten hebben als honden die niet gebeten hebben. Ten tweede de regressie analyse uitgevoerd om te onderzoeken of een specifiek ras significant vaker bijt. Ten derde is de Pearson test uitgevoerd om een correlatiecoëfficiënt aan te tonen tussen de leeftijd van de honden die gebeten hebben en honden die niet gebeten hebben en een bijtincident. Ten slotte is getoetst met een enkele t-test of er een relatie is tussen de afkomst en eigenaar van de hond en een bijtincident.

Verder is voor de uitkomsten van de C-BARQ de statistische analyse lineaire regressie uitgevoerd om een samenhang aan te tonen tussen twee variabelen, de scores van de honden die wel hebben gebeten en de scores van de honden die niet hebben gebeten. Ten eerste is onderzocht of er een significant verband is tussen een bijtincident en de vier gedragscategorieën: training en gehoorzaamheid, agressie, angst en aandacht en afhankelijkheid. Ten tweede is getoetst of er een

positief effect, negatief effect of geen effect is geconstateerd tussen een bijtincident en de vier gedragscategorieën.

2.5 Inhoud

In het rapport is beschreven welke methodes gebruikt zijn voor dit onderzoek. Vervolgens is beschreven wat de resultaten zijn, die verkregen zijn uit de vragenlijsten met de daarbij behorende statistische analyses. Ten slotte volgt een discussie en een conclusie, die gebaseerd zijn op het onderzoek en de resultaten. De conclusie en aanbevelingen hebben betrekking op de factoren die naar voren kwamen uit de resultaten. Daarnaast is door de verzamelde informatie een database ontstaan, die uiteindelijk zal bijdragen aan een landelijke database. Deze database is gemaakt in Microsoft Excel, zodat de vervolgonderzoeken die betrekking hebben op dit onderwerp hieraan kunnen worden toegevoegd. Per provincie kan gebruik worden gemaakt van een nieuw tabblad. Tevens kunnen de gegevens van provincie Utrecht aangevuld worden indien er sprake is van nieuwe informatie.

Hoofdstuk 3: Resultaten

In totaal heeft de uitgezette enquête 401 bruikbare responsen opgeleverd. De vraag naar cijfers van bijtincidenten in de verschillende gemeenten in provincie Utrecht heeft tot weinig cijfers geleid, vanwege gebrek aan registratie. In dit hoofdstuk zullen de resultaten die voortgekomen zijn uit het onderzoek weergegeven worden. De resultaten dragen bij aan het antwoord geven op de verschillende deelvragen en zullen meer inzicht geven wat betreft de situatie omtrent een bijtincident.

3.1 Aantal bijtincidenten

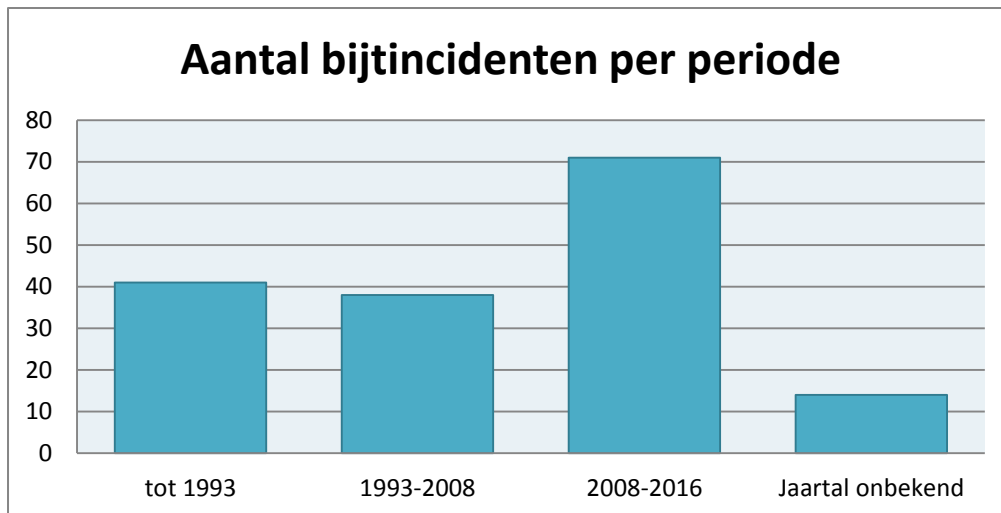
Uit de 401 responsen, kwamen 164 bijtincidenten naar voren (40,9%), waarvan of de respondent gebeten is, of de hond van de respondent gebeten heeft. In 85% van de bijtgevallen gaat het om de respondent die gebeten is en in de overige gevallen heeft de hond gebeten.

Van het totaal aantal respondenten was de gemiddelde leeftijd 36 jaar ($SD=12,9$) en was 82,5% vrouw. Van de gebeten slachtoffers was het merendeel een vrouw (82%). Dit hangt echter sterk samen met de man/vrouw verdeling van de respondenten in het algemeen. De honden die gebeten hebben, hadden per incident één slachtoffer gemaakt. Zeven kinderen waren hierbij het slachtoffer van een bijtincident (28%), maar het zijn met name volwassenen die onderhevig waren aan een beet, namelijk 72%. Gekeken naar alle gebeten slachtoffers in totaal (zowel de gebeten respondenten als de slachtoffers van de hond die heeft gebeten) was slechts 5,5% een kind.

3.2 Bijtincidenten per periode

Om inzicht te verkrijgen in de cijfers van het aantal bijtincidenten per periode zijn alle gemeenten van provincie Utrecht benaderd. Echter, er is gebleken dat de gemeenten nauwelijks tot geen cijfers bijhouden van hoeveel bijtincidenten hebben plaatsgevonden. Er zijn enkele cijfers verkregen (zie bijlage V), maar dit zijn te weinig gegevens om te vermelden en een onderbouwde uitspraak over te doen. Daarnaast kan niet met zekerheid gezegd worden of deze bijtincidenten daadwerkelijk van hond op mens zijn geweest, in plaats van bijvoorbeeld hond op hond of hond op kat, omdat dit niet apart geregistreerd wordt. Er wordt enkel geregistreerd of een hond een aanlijn- of muilkorfgebod krijgt opgelegd, maar niet wie hij gebeten heeft. Ten slotte zijn er slechts enkele gegevens beschikbaar vanaf 2009.

Om deze vraag te beantwoorden wordt daarom gekeken naar de vanuit de online enquête verkregen resultaten, zie figuur 1. In totaal zijn 164 bijtincidenten beschreven. Onder deze bijtincidenten vallen zowel de incidenten die zijn beschreven door de persoon die is gebeten, als door de eigenaar van de gebeten hond. Tot de periode dat de RAD is ingetreden in 1993 zijn er binnen deze proefsetting 41 bijtincidenten geweest. In de periode dat de RAD werkzaam was zijn er 38 bijtincidenten geweest en in de periode dat de RAD afgeschaft is hebben 71 bijtincidenten plaatsgevonden. Daarnaast is van 14 incidenten het jaartal onbekend.

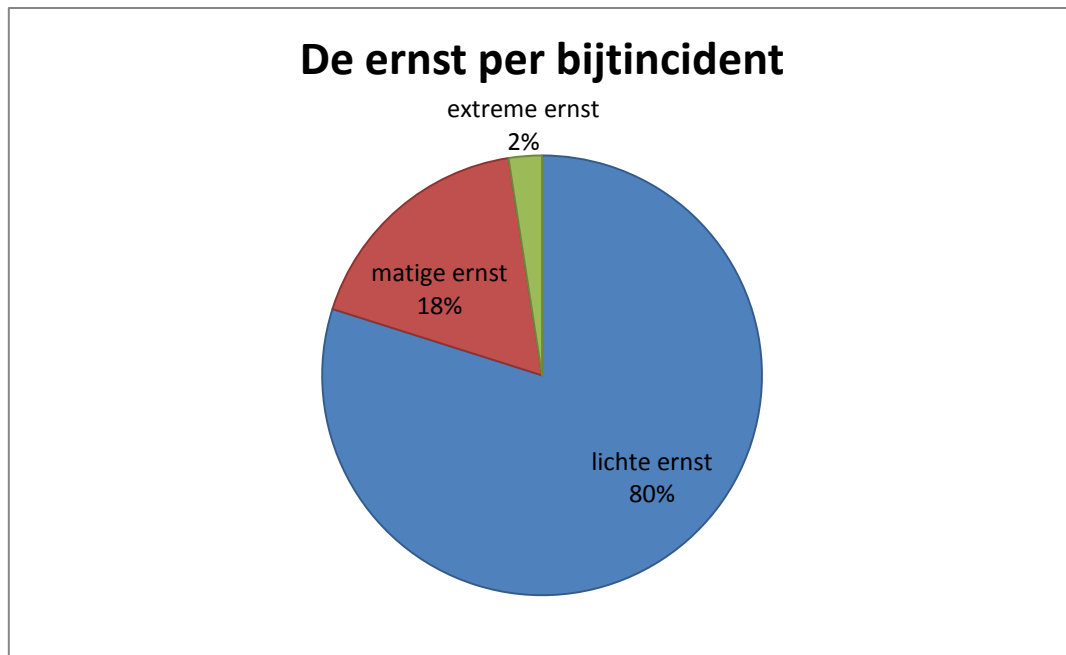

Figuur 4 Aantal gemelde bijtincidenten vanuit de online uitgezette enquête per periode: periode voor dat de RAD in werking is getreden (tot 1993), periode toen de RAD van kracht was (1993-2008) en de periode dat de RAD afgeschaft is. Het betreft gegevens van gebeten respondenten én de hond van de respondenten die gebeten heeft.

3.3 Ernst van het bijtincident

Aan de respondenten is tevens gevraagd naar de mate van ernst van het incident. Dit konden zij op de volgende ordinale schaal aanduiden: lichte ernst, matige ernst en extreme ernst. Uit de antwoorden van de online enquête is gebleken dat van de 164 bijtincidenten, er sprake was van 131 gevallen met lichte ernst. Er zijn 29 gevallen gemeld met een matige ernst waarbij zij naar de spoedeisende hulp moesten om hun wond te laten verzorgen. Vier personen zijn met extreme ernst verder behandeld in het ziekenhuis. Deze gegevens staan vermeld in figuur 2.

Verdere analyse naar de personen die behandeld moesten worden in het ziekenhuis, hetzij op de spoedeisende hulp hetzij voor verdere behandeling in het ziekenhuis, bracht naar voren dat de vier personen die extreme ernst ingevuld hebben allen door een reu zijn gebeten. In drie van de vier gevallen ging het om een grote hond. In 75% van de gevallen had een man de hond onder gezag en één keer liep de hond los. Bij de personen die matige ernst hebben ingevuld is 95,7% gebeten door een reu en ging het in 69,2% van de gevallen om een hond tot zes jaar. De hond liep in 44,8% van de gevallen los. Een vrouw had de hond op moment van bijten vaker onder het gezag (37,9 %) dan een man (13,8 %). In de overige gevallen had zowel een man als vrouw de hond onder gezag. In tabel 1 is de top drie vermeld van welke hondenrassen ervoor zorgden dat mensen behandeld moesten worden in het ziekenhuis voor hun verwonding. Zie bijlage VI voor de overige rassen die hebben ervoor hebben gezorgd dat het slachtoffer naar het ziekenhuis moest.

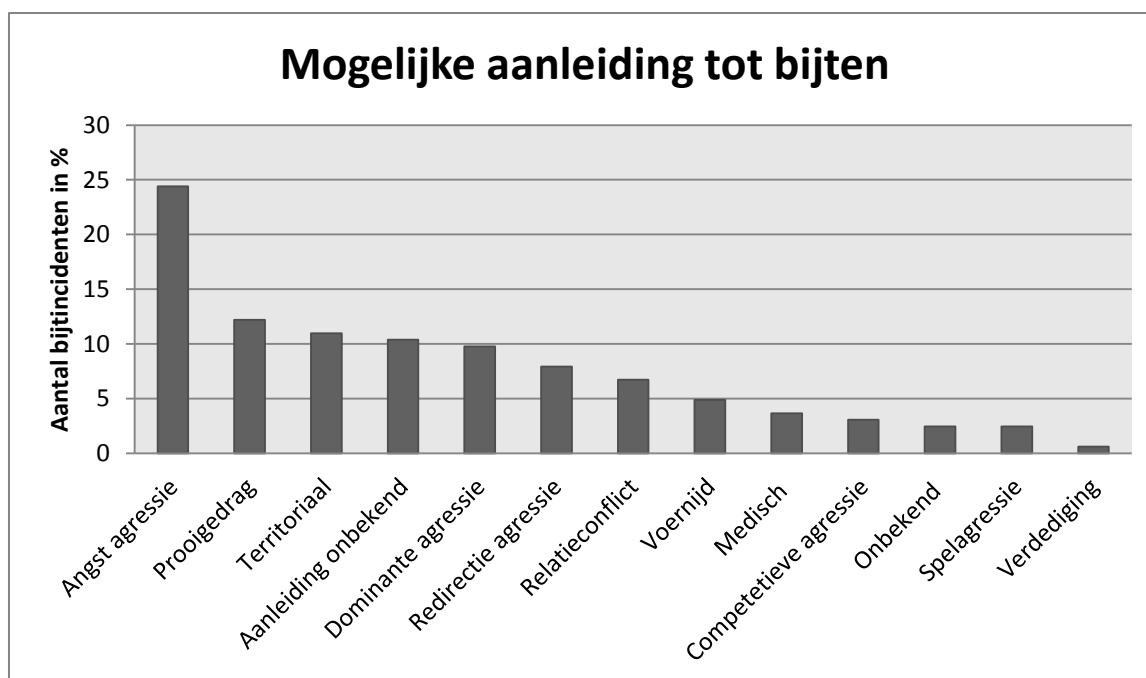
Figuur 5 De ernst van de 164 bijtincidenten per categorie, verkregen uit de online uitgezette enquête. Het betreft gegevens van gebeten respondenten en de hond van de respondenten die gebeten heeft.

Tabel 1 De top drie van hondenrassen die ervoor hebben gezorgd dat het slachtoffer in het ziekenhuis is behandeld. Het betreft gegevens van gebeten respondenten. In totaal zijn 34 mensen behandeld in het ziekenhuis.

Ras	Aantal bijtincidenten	% totaal aantal bijtincidenten
1. Herder	5	14,7%
2. Stafford	3	8,8%
2. Rottweiler	3	8,8%
3. Bouvier	2	5,9%

3.4 Omschrijving bijtincident

De respondenten die gebeten zijn, of de respondenten waarvan de hond heeft gebeten, hebben de situatie omtrent het bijtincident kort beschreven. Deze omschrijvingen zijn vervolgens ingedeeld in categorieën met behulp van een gedragstherapeut, zie figuur 3. De meeste bijtincidenten zijn onderverdeeld in de categorie 'angst agressie'. Van de 164 incidenten zijn veertig omschrijvingen herleid naar agressief gedrag vanuit angst. De categorie 'aanleiding onbekend' houdt in dat geen reden gevonden kon worden dat de hond heeft gebeten, omdat dit volgens de eigenaar geheel onverwachts gebeurde. Daarnaast is van vier bijtincidenten geen omschrijving ingevuld, waardoor zij niet in een categorie geplaatst kunnen worden.

Figuur 6 De mogelijke aanleiding tot bijten van de 164 bijtincidenten, ingedeeld in diverse categorieën op basis van interpretatie van de uitleg van de gebeten respondent of eigenaar van de hond die heeft gebeten. De gegevens zijn verkregen via de online uitgezette enquête en in overleg met een gedragstherapeut gecategoriseerd.

3.5 De locatie van het incident

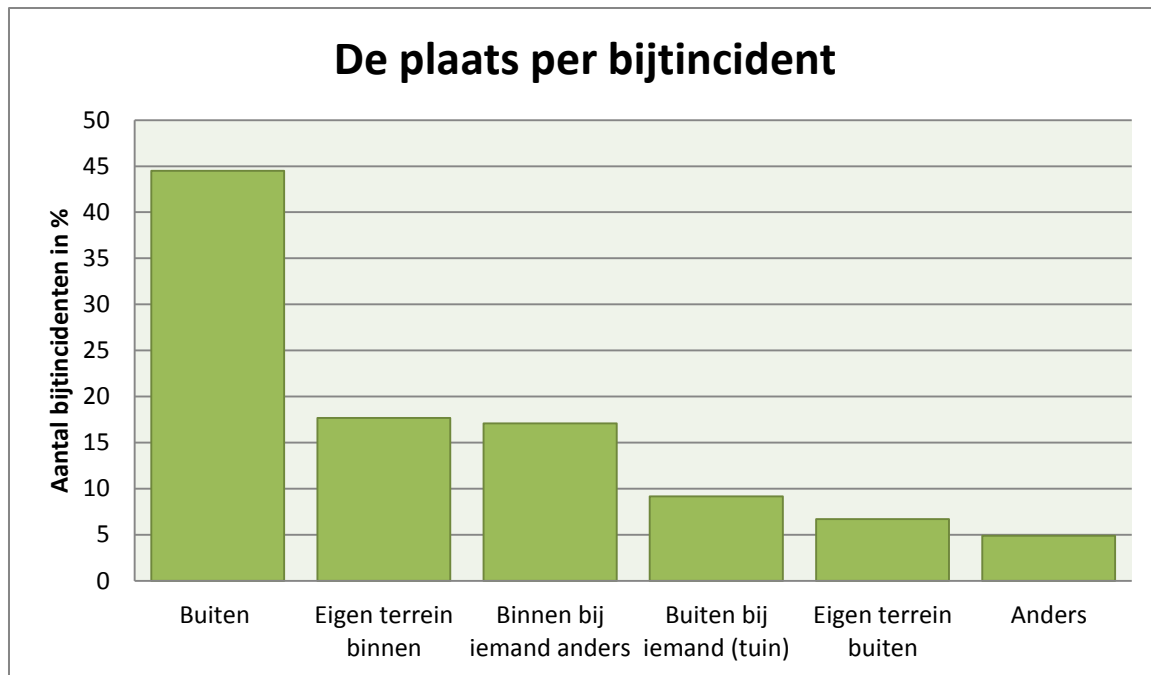
De meeste bijtincidenten vonden plaats in de stad Utrecht. Van de 164 bijtincidenten hebben 58 incidenten (46,4%) plaatsgevonden in deze stad. Andere locaties in provincie Utrecht waar vijf of meer incidenten hebben plaatsgevonden zijn Nieuwegein (12), Breukelen (8), Maarssen (5) en Vianen (5), Zie tabel 2 voor de top vijf van de locaties waar de meeste incidenten hebben plaatsgevonden. Zie bijlage VII voor een totaaloverzicht van alle locaties in provincie Utrecht waar bijtincidenten hebben plaatsgevonden.

Tabel 2 Top vijf van het aantal bijtincidenten (164) per locatie, verkregen aan de hand van de online uitgezette enquête. De gegevens zijn zowel van de gebeten respondent als van de eigenaar van de hond die heeft gebeten

Stad/dorp	Aantal bijtincidenten	% totaal aantal bijtincidenten
Utrecht	58	46,4%
Nieuwegein	12	9,6%
Breukelen	8	6,4%
Maarssen	5	4,0%
Vianen	5	4,0%

3.5.1 Plaats van het incident in stad/dorp

Een bijtincident kan op verschillende plekken gebeuren. Dit kan in iemand anders zijn huis of tuin zijn, bij iemand in zijn eigen huis of tuin, buiten op gemeenschappelijk terrein of ergens anders zoals in een winkel of auto. Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat van de 164 incidenten, de meest gemelde bijtincidenten hebben plaatsgevonden op gemeenschappelijk terrein ergens buiten (44,5%), gevolgd door binnen op het eigen terrein (17,7%) en binnen bij iemand anders in huis (17,1%). In figuur 4 zijn de overige bijtincidenten per plek vermeld.

Figuur 4 De 164 gemelde bijtincidenten vanuit de online uitgezette enquête, ingedeeld per plaats waar het heeft plaatsgevonden. Het betreft gegevens van gebeten respondenten en de hond van de respondenten die gebeten heeft.

3.6 Verband tussen bijtincident en diverse factoren

Indien een bijtincident gebeurt, bestaat de kans dat er een (significant) effect is tussen een bepaalde factor zoals geslacht, leeftijd of angst en het incident. Om hierachter te komen zijn verschillende statistische analyses uitgevoerd. In deze paragraaf wordt per factor beschreven of er sprake is van een verband. Bij de factoren geslacht, leeftijd, training en gehoorzaamheid, agressie (richting vreemden en eigenaar), angst en aandacht en afhankelijkheid is de informatie van de controle groep, de niet bijtende honden, vergeleken met de honden die wel hebben gebeten, waardoor een correlatiecoëfficiënt gemeten kon worden. Bij de factoren afkomst en eigenaar van de hond was dit niet mogelijk vanwege gebrek aan informatie van de controlegroep.

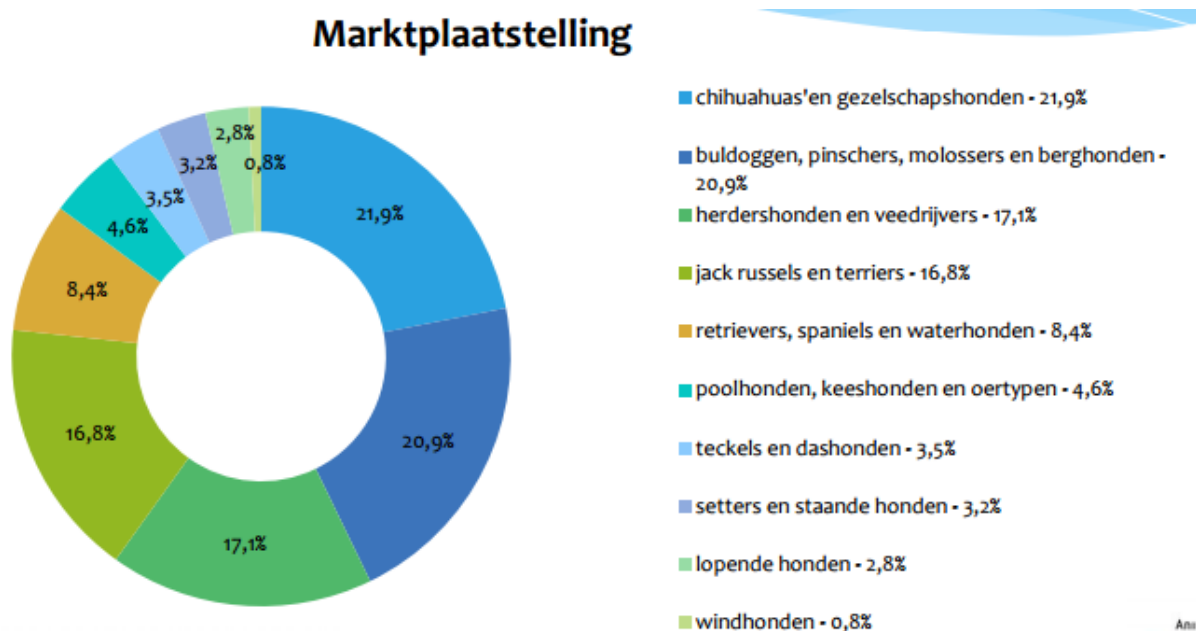
3.6.1 Geslacht van de hond

Gemiddeld genomen wordt in 74% van de gevallen gebeten door een reu. Er kan gesteld worden dat reuen significant ($p=0,000$) vaker betrokken zijn bij een bijtincident dan teven. De correlatiecoëfficiënt (r) is $-0,23$. Dit duidt op een zwak verband.

3.6.2 Type ras

Om informatie te geven over hoeveel honden per ras voorkomen, is gekeken naar het aanbod van honden per rasgroep op Marktplaats in juli 2014 zoals weergegeven in figuur 5 (SAFP, 2014). Hier is voor gekozen om een indicatie te geven hoeveel honden per rasgroep voorkomen. Het merendeel van de honden (60%) is namelijk afkomstig van een particulier zoals Marktplaats (HAS & UU, 2015). Uit de resultaten van de online uitgezette enquête blijkt dat 64% van de honden die gebeten hebben afkomstig zijn van een particulier. Om te toetsen of er een significant effect aanwezig is tussen een bepaald ras en het aantal bijtincidenten, zijn de 39 rassen die naar voren zijn gekomen vanuit de online uitgezette enquête onderverdeeld in de rasgroepen, zoals weergegeven in tabel 3. In bijlage VIII is een overzicht weergegeven van alle rassen die betrokken zijn geweest bij een

bijtincident. De respondenten die niet konden aangeven om welk ras het ging zijn buiten beschouwing gelaten. Gekeken naar de rassen die bijten, blijkt dat een herderachtige het vaakst betrokken is bij een bijtincident (21,8%), gevolgd door Jack Russel Terriër (9,5 %) en de Rottweiler (6,8%).

Figuur 5 Aanbod van honden per rasgroep via Marktplaats in juli 2014 (SAFP, 2014).

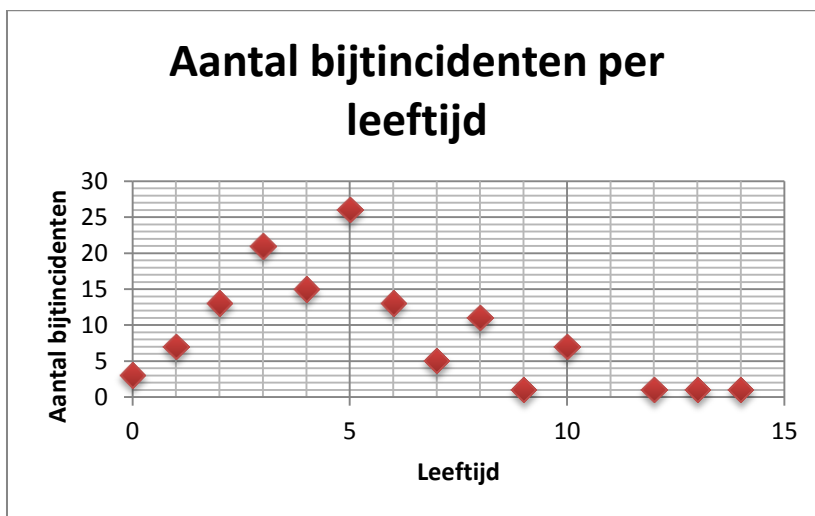
Tabel 3 De 39 hondenrassen die betrokken zijn geweest bij een bijtincident onderverdeeld in rasgroepen. De gegevens zijn verkregen aan de hand van de online uitgezette enquête. De gegevens zijn zowel van de gebeten respondent als van de eigenaar van de hond die heeft gebeten

Groep	Aantal bijtincidenten	% totaal aantal bijtincidenten
Herdershonden en veedrijvers	44	32,4%
Jack Russels en Terriërs	27	19,9%
Chihuahua's en gezelschapshonden	20	14,7%
Bulldoggen, Pinchers, molossers en berghonden	19	14,0%
Retrievers, spaniels en waterhonden	11	8,1%
Teckels en dashonden	6	4,4%
Setters en staande honden	4	2,9%
Poolhonden, keeshonden en oertypen	3	2,2%
Lopende honden	2	1,5%

Indien gekeken wordt naar alle hondenrassen die gebeten hebben, zoals vermeld in bijlage VIII, blijkt dat er een significant effect is tussen hoe vaak een hond voorkomt en hoe vaak een hond bijt ($p=0,002$). Echter, wanneer gekeken wordt naar de rassen die het meest bijten (meer dan tien keer) gebaseerd op de rasgroepen in tabel 3, dan blijkt dat er geen significant effect aangetoond kan worden tussen hoe vaak een hond voorkomt en hoe vaak deze hond bijt ($p = 0,45$).

3.6.3 Leeftijd van de hond

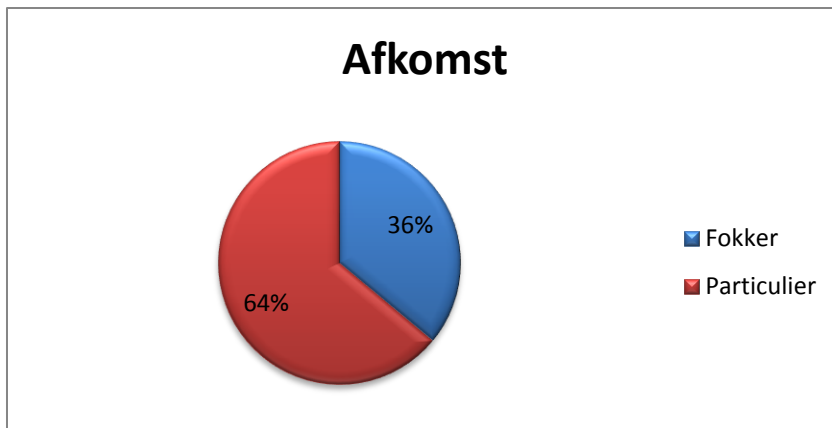
Uit het onderzoek is gebleken dat hoe ouder de hond wordt, hoe kleiner de kans is dat hij/zij zal bijten. Dit is weergegeven in figuur 6. Daarnaast is uit de analyse geen significant effect aangetoond tussen leeftijd en een bijtincident ($p=0,603$) en een correlatiecoëfficiënt van 0,26. Wat duidt op een zwak verband. Daarnaast is tevens de gemiddelde leeftijd waarop een hond bijt 4,8 jaar ($SD=7,9$). Met andere woorden, het omslagpunt ligt rond de vijf jaar.

Figuur 6 Het aantal bijtincidenten per leeftijd. De gegevens zijn verkregen aan de hand van de online uitgezette enquête. De gegevens zijn zowel van de gebeten respondent als van de eigenaar van de hond die heeft gebeten

3.6.4 Afkomst van de hond

Indien een hond bijt, dan is hij in 36% van de gevallen afkomstig van een fokker. De overige gevallen zijn afkomstig van een particulier. Het gaat hier om slechts 25 honden die gebeten hebben. Uit de analyse blijkt dat er geen significant effect aangetoond kan worden dat honden die afkomstig zijn van een particulier zoals Marktplaats, vaker bijten dan honden die afkomstig zijn van een fokker ($p=0,166$).

Figuur 7 De afkomst van de 25 honden die gebeten hebben, De gegevens zijn verkregen aan de hand van de online uitgezette enquête.

3.6.5 Eigenaar / gezagvoerder van de hond op moment van bijten

In 41% van de 164 bijtincidenten liep de hond los en in 59% van de gevallen was de hond aangelijnd. Hierbij is te zien dat de hond vaker bijt onder gezag van een vrouw (35%) dan onder gezag van een man (21%). Met name wanneer de hond aangelijnd is door een kind, of gezamenlijk door een man en vrouw is de kans op een bijtincident het kleinst. Er kan niet worden aangetoond dat honden die aangelijnd zijn significant meer bijten dan honden die los lopen ($p=0,123$).

3.6.6 Training en gehoorzaamheid

Er kan gesteld worden dat de honden die gebeten hebben, significant minder getraind en gehoorzaam zijn dan honden die niet gebeten hebben ($p=0,028$). Verder blijkt uit de analyse dat er sprake is van een zwak verband tussen de twee variabelen ($r=0,136$).

3.6.7 Agressie richting vreemden

De honden die gebeten hebben zijn significant agressiever tegen vreemden dan honden die niet gebeten hebben ($p=0,002$). Uit de analyse blijkt dat er tussen de twee variabelen een zwak verband aanwezig is ($r=0,187$).

3.6.8 Agressie richting eigenaar

De honden die gebeten hebben, zijn significant agressiever richting de eigenaar dan honden die niet gebeten hebben ($p=0,000$). Uit verdere analyse blijkt dat er sprake is van een matig verband tussen de twee variabelen ($r=0,380$).

3.6.9 Angst

Er kan gesteld worden dat honden die gebeten hebben, significant angstiger zijn dan honden die niet gebeten hebben ($p=0,011$). Verder is er tussen de variabelen een zwak verband aanwezig ($r=0,156$).

3.6.10 Aandacht en aanhankelijkheid

De honden die gebeten hebben, scoren niet significant minder op aandacht en aanhankelijkheid dan honden die niet gebeten hebben ($p=0,814$). Er is nauwelijks een verband waar te nemen tussen de variabelen ($r=0,015$).

3.6.11 Factoren van opvoeding

Wanneer gekeken wordt naar één factor en een bijtincident, kan een duidelijk significant effect worden aangetoond. Echter, indien meerdere factoren (training, agressie, angst en aandacht)

gecombineerd worden met een bijtincident, dan blijkt dat agressie richting de eigenaar de voornaamste bepalende factor is bij bijtincidenten ($p=0,000$). Bij de andere factoren, training, agressie richting vreemden en angst kan geen significant effect meer aangetoond worden zodra alle aspecten tegelijk gecombineerd worden om te testen of er een correlatie is met een bijtincident. De correlatiecoëfficiënt is hier 0,374, waardoor er sprake is van een matig verband.

Discussie

Om te onderzoeken of er een stijging heeft plaatsgevonden in het aantal bijtincidenten van hond op mens in Nederland is voor deze scriptie onderzoek gedaan naar het aantal bijtincidenten in provincie Utrecht, in de periode van de Regeling Agressieve Dieren (RAD) in 1993 tot 2008 en in de periode nadat de RAD is afgeschaft, 2008 tot en met 2016. Daarnaast is onderzocht welke aspecten hierbij een rol spelen. De verwachting was dat het aantal bijtincidenten sinds de afschaf van de RAD is toegenomen. Aan de hand van cijfers van de gemeenten zou dit mogelijk aangetoond kunnen worden. Echter, zoals weergegeven in bijlage V zijn voor dit onderzoek geen representatieve cijfers verkregen via de gemeenten. Bij enkele gemeenten is bekend dat er voor een aantal honden een kort aanlijn- en/of muilkorfgebod is opgelegd, maar zij kunnen niet met zekerheid zeggen of dit komt omdat zij een persoon hebben gebeten of een andere hond, kat of dier. Daarnaast zijn deze gegevens pas beschikbaar vanaf 2009, in de periode dat de RAD al afgeschaft was. Cijfers van de periode toen de RAD van kracht was zijn niet bekend.

De gemeenten krijgen de cijfers via de politie en dit zijn enkel de ernstige gevallen. Echter, de politie is niet in staat om mee te werken aan dit onderzoek. Als student is het daarom niet haalbaar gebleken om de benodigde cijfers te verkrijgen. Daarnaast heeft de politie geen aparte registratie voor bijtincidenten van hond op mens, enkel een registratie van alle bijtincidenten bij elkaar: van hond op mens, hond op hond of hond op ander dier. Tevens is uit het onderzoek gebleken dat wanneer men aangifte doet, hier niet altijd iets mee wordt gedaan. Om een beter inzicht te verkrijgen in de hoeveelheid bijtincidenten die zich daadwerkelijk voordoen, de ernst hiervan en de factoren die eraan bijdragen zal hier verandering in plaats moeten vinden. Op deze manier kan er namelijk onvoldoende inzicht verkregen worden in de hoeveelheid bijtincidenten die zich daadwerkelijk voordoen, de ernst hiervan en de factoren die eraan bijdragen. Het is bijzonder dat het mogelijk toegenomen aantal bijtincidenten een landelijk probleem is en men vraagt naar oplossingen, maar dat er tegelijkertijd nauwelijks gegevens beschikbaar zijn en er vanuit de politie en gemeenten weinig intentie lijkt te zijn om mee te werken. Ten slotte is van een aantal gemeenten vooralsnog geen reactie ontvangen, ondanks dat zij per een (automatische) e-mail aangaven binnen enkele dagen te reageren. Aangezien eigenlijk geen enkele gemeente bruikbare informatie kon geven, is het echter de vraag of deze gemeenten wel bruikbare informatie had opgeleverd.

Vanwege gebrek aan cijfers en registratie van gemeenten en andere instanties, is enkel gekeken naar de resultaten van de online uitgezette enquête. Hieruit is gebleken dat er een toename is geweest van 73% in het aantal bijtincidenten. Echter, alle bijtincidenten die hebben plaatsgevonden waarbij de hond van de respondent heeft gebeten, zijn na 2009 gebeurd, nadat de RAD is afgeschaft. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat honden gemiddeld tussen de tien en veertien jaar oud worden en de hond momenteel bijna tien jaar is als hij in 2008 is geboren. Grote honden worden gemiddeld tien jaar en kleine honden gemiddeld veertien jaar (Dier en natuur, 2008). De respondent zal waarschijnlijk de vragenlijst hebben ingevuld op basis van zijn of haar huidige hond. Daarnaast zijn personen mogelijk een bijtincident vergeten die een langere tijd geleden is gebeurd, waardoor er meer recente bijtincidenten zijn gemeld.

Van de 401 respondenten zijn 135 personen gebeten en 249 niet. In totaal komen deze twee getallen niet uit op 401. Er is een verschil in aantal omdat gebeten respondenten soms meerdere enquêtes hebben ingevuld. Dit komt omdat deze personen twee of meer honden hebben, maar slechts één keer zijn gebeten. Ondanks dat er vermeld stond bij de enquête om per hond één vragenlijst in te

vullen, hebben een aantal personen één enquête ingevuld voor twee of meer honden. Ditzelfde geldt voor personen die meerdere keren zijn gebeten, hoewel dit in mindere maten is voorgekomen. Hierdoor zijn sommige enquêtes bij de verwerking handmatig opgesplitst. Voor een volgend onderzoek naar dit onderwerp zal duidelijker aangegeven moeten worden dat slechts één enquêtes ingevuld kan worden per hond of per bijtincident.

Daarnaast zou het mogelijk beter zijn om dit onderzoek in het vervolg anders te introduceren op social media, om meer mensen te kunnen benaderen met dit onderzoek. Uit ervaring, door reacties van personen op de online enquête is gebleken dat personen die niet gebeten zijn, of geen hond hebben zich niet of minder aangesproken voelen tot dit onderzoek, in tegenstelling tot personen die wel gebeten zijn. Hierdoor is mogelijk een scheve verhouding ontstaan. Een titel zoals “veiligheid voor mens en dier” is mogelijk een betere formulering, waarbij meer mensen zich aangetrokken voelen tot het invullen van de vragenlijst. Een andere reden waardoor mogelijk een scheve verhouding is ontstaan, is het aantal vrouwelijke respondenten dat de enquête heeft ingevuld, namelijk 82,5%. Uit de analyse naar gebeten slachtoffers blijkt dat 82% een vrouw is. Dat kan te wijten zijn aan het feit dat vrouwen vooralsnog minder werken dan mannen en meer thuis zijn (RTL nieuws, 2016). Zij zullen (overdag) vaker de hond uitlaten dan mannen en daarmee wordt de kans op een bijtincident bij vrouwen vergroot. Er is geen bron gevonden dat onderbouwt of vrouwen vaker een enquête invullen dan mannen, hierover kan geen uitspraak worden gedaan.

Uit de onderzoeksperiode van 1982 tot en met 2006 is gebleken dat kinderen vaker slachtoffer zijn van bijtincidenten dan volwassenen (Cornelissen & Hopster, 2008). Echter, uit de resultaten van de online uitgezette enquête komt dit niet naar voren, want hieruit blijkt dat slechts negen kinderen het slachtoffer waren van een bijtincident (5,5%). Dit kan te maken hebben met dat de enquête online is verspreid en (kleine) kinderen niet tot minder in staat zijn om deze in te vullen en deze doelgroep slechter te bereiken is. De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 36 jaar, waaruit blijkt dat met name volwassene de enquête hebben ingevuld.

In de stad Utrecht hebben de meeste bijtincidenten plaatsgevonden, 58 van de 164. Dit kan onder andere komen omdat in de stad Utrecht de meeste inwoners wonen, gekeken naar alle gemeenten in provincie Utrecht (CBS, 2017). Daarnaast is de onderzoeker van dit onderwerp woonachtig in deze stad en personen uit de directe omgeving de enquête hebben ingevuld en verspreid. Verder hebben bedrijven als dierenwinkels en dierenartspraktijken uit deze stad de enquête verspreid, waardoor een groter bereik in deze stad is gecreëerd. Er zijn 58 dierenartspraktijken in provincie Utrecht benaderd met de vraag of zij de enquête wilden verspreiden via één van hun mediakanalen. Slechts vier dierenartspraktijken hebben hieraan meegewerkt (waarvan drie in de omgeving van de stad Utrecht). Verder zijn vijftien dierenspeciaalzaken benaderd met dezelfde vraag, waarvan twee winkels hebben meegewerkt. Eén daarvan is gevestigd in de stad Utrecht en één winkel heeft drie locaties in Nieuwegein, IJsselstein en Utrecht Terwijde. Dit onderzoek is gericht op de provincie Utrecht, dat slechts één van de twaalf provincies is en daarom (nog) geen betrouwbare conclusies geven voor heel Nederland. Er zal onderzoek gedaan moeten worden naar de bijtincidenten in de andere provincies om uiteindelijk een landelijke conclusie te kunnen geven.

Het indelen van een mogelijke aanleiding tot bijten van honden in diverse categorieën is in overleg gedaan met gedragstherapeut Joella Rappard van Idefix te Nieuwegein. Er is een zo goed mogelijke schatting gemaakt vanuit welke motivatie de hond heeft gebeten, gebaseerd op het verhaal van de

respondent. Echter, dit blijft een interpretatie. Voor een meer betrouwbare beoordeling waarom honden bijten dient het incident gezien te worden. Enkel dan kan men aan de hand van de houding van de staart en oren beter analyseren wat de aanleiding was tot bijten. Voor dit onderzoek is de meest logische reden dat de hond gebeten heeft, gekeken naar de situatie omschrijving van de respondent, als uitgangspunt genomen. In het vervolg zou mogelijk een aantal motivaties als keuze weergegeven kunnen worden waar de respondent uit kan kiezen, met daarbij een korte uitleg wat de motivatie inhoudt. De eigenaar kent de hond het best en kan mogelijk aan de hand van de situatie zelf inschatten wat de oorzaak geweest is dat de hond heeft gebeten. Dit zou ook een open vraag vervangen, wat bevorderlijk is voor het verwerken van de data.

Uit de analyses van de enquêteresultaten blijkt dat herders het meest betrokken waren bij een bijtincident. Dit zou onder andere te maken kunnen hebben met dat de (Duitse) herder het twee na populairste hondenras is in Nederland (HAS & UU, 2015). In Nederland zijn meer (Duitse) herders dan menig andere hondenrassen, waardoor de kans op een bijtincident met een herder toeneemt. Personen die het slachtoffer zijn van een bijtincident zullen mogelijk sneller een herder herkennen dan een ras die niet veel voorkomt in Nederland of minder bekend is. Echter, vanuit de statistische analyse is gebleken dat wanneer gekeken wordt naar rasgroepen die het meest hebben gebeten, geen significant effect is aangetoond dat honden die meer voorkomen ook meer bijten. Oftewel, voor de rasgroepen die het vaakst betrokken zijn bij bijtincidenten heeft de grotere aanwezigheid van deze rasgroepen geen significant effect op het aantal bijtincidenten en wordt het aantal bijtincidenten ook nog door andere factoren beïnvloed. Uit de literatuur bleek dat de rassen met het hoogste serieuze agressie percentage tegenover de mens de Teckels, Chihuahua's en Jack Russel Terriërs zijn (Sherman et al., 1996). De resultaten uit dit onderzoek komen in zekere zin overeen met de literatuur. De Jack Russel Terriër staat op de tweede plek van de 39 rassen uit de enquête die betrokken waren bij een bijtincident, de Chihuahua op de vijfde plek en de Teckel op de zevende plek.

Verder blijkt, naar aanleiding van de vooroordelen gericht op Pitbulls en andere vechthonden, dat er relatief weinig incidenten zijn geweest met deze rassen. In slechts 3,7% van de gevallen was een dergelijk hond betrokken. Op basis van de resultaten van dit onderzoek kan gezegd worden dat de Pitbull en soortgelijke rassen niet een zodanig groot gevaar zijn voor de samenleving als wordt beweerd. In drie van de zes gevallen omvatte het bijtincident een lichte ernst en in de andere drie gevallen moest het slachtoffer naar de spoedeisende hulp, waarna hij weer naar huis kon. Door deze drie gevallen, waardoor het slachtoffer naar de spoedeisende hulp moest staat de Stafford (die bekend staat als een vechthond) op de gedeelde tweede plek van honden die zorgen voor een ziekenhuisbezoek, net zoals de Rottweiler. De andere honden die in de top drie staan zijn tevens grotere honden, de (Duitse) herder (nr. 1) en Bouvier (nr. 3). Dit is niet verwonderlijk, aangezien de beet van grote(re) honden meer schade kunnen toebrengen dan kleine honden (De Stem, 2017). Een mogelijke oorzaak dat de Pitbullachtige slechts in 3,7% van de gevallen betrokken is geweest kan zijn omdat de mensen die zo'n hond in bezit hebben deze enquête niet hebben ingevuld, terwijl hun hond wel eens heeft gebeten. Dit kan komen omdat zij niet wilden dat de vooroordelen over deze honden hiermee bevestigd zouden worden. Daarnaast is tijdens het uitvoeren van dit onderzoek gebleken dat mensen met zulke honden zich enigszins aangevallen kunnen voelen met dit type onderzoek. Als reactie op de online enquête via Facebook werd gevreesd dat Pitbulls en andere vechthonden voortaan bij voorbaat een muilkorf om moeten of andere 'straffen' opgelegd krijgen. Om die reden wilden zij niet meewerken aan dit onderzoek. In totaal hebben 25 hondeneigenaren

aangegeven dat hun hond iemand heeft gebeten. Dit is relatief weinig, gekeken naar de 401 ingevulde enquêtes. Mogelijk schaamden mensen zich ervoor dat hun hond iemand heeft gebeten omdat het een actueel probleem is, of hadden zij een bepaalde angst voor de consequenties. De kans bestaat dat zij de enquête helemaal niet hebben ingevuld of niet naar waarheid.

Het is gebleken dat de incidenten in 74% van de gevallen werd veroorzaakt door een reu en reuen significant vaker bijten dan teven ($p=0,000$). Dit komt overeen met de literatuur, waaruit blijkt dat bij reuen meer agressie problemen optreden dan bij teven (Borchelt, 1983; Line & Voith, 1986). In dit onderzoek is niet meegenomen of deze reuen gecastreerd waren of niet. Dit is bewust gedaan omdat het een apart onderzoek is of castreren invloed heeft op het gedrag en agressieniveau van het dier. Dit kan een vervolgonderzoek zijn.

Uit de analyse naar de samenhang tussen de leeftijd en een bijtincident blijkt dat er een toename is in het aantal bijtincidenten in de eerste levensjaren met een piek rond het derde en vijfde levensjaar. Vanuit de literatuur blijkt dat honden met een gemiddelde leeftijd van 3,4 jaar zorgen voor de meeste probleem gedragingen, welke kan bijdragen aan agressief gedrag (Wright & Nesselrote, 1987). Het piekmoment op driejarige leeftijd komt hiermee overeen. De gemiddelde leeftijd waarop honden bijten blijkt vanuit de online uitgezette enquêtes 4,8 jaar te zijn. Het omslagpunt ligt rond de vijf jaar, wat wil zeggen dat na deze periode het aantal keren dat honden bijten afneemt.

Tijdens het uitvoeren van de statistische analyse voor een mogelijk verband tussen een bijtincident en de afkomst van de hond bleek dat er enkel gegevens waren van de afkomst van honden die gebeten hebben. De informatie over waar de niet bijtende honden vandaan komen ontbreekt. Hierdoor kon geen vergelijking worden gemaakt tussen afkomst van bijtende en niet bijtende honden. In een volgend onderzoek zal deze vraag toegevoegd moeten worden. De gegevens die beschikbaar zijn, komen slechts van 25 honden. Er is geen significant verband aangetoond dat honden die afkomstig zijn van een particulier zoals Marktplaats vaker bijten dan honden die afkomstig zijn van een fokker. Vanuit de literatuur is gebleken dat honden die als puppy's zijn gekocht bij een fokker significant minder agressief gedrag vertonen dan honden die als puppy's bij een particulier zijn gekocht (McMillan et al., 2013). Als gevolg van de beperkte metingen kan dit in dit onderzoek niet aangetoond worden.

Uit de statistische analyse blijkt verder dat de factor aandacht en aanhankelijkheid als enige van de opvoedingsfactoren géén invloed heeft op een bijtincident. De factoren training en gehoorzaamheid, agressie en angst hebben wel een significant verband met een bijtincident. Bij training en gehoorzaamheid is sprake van een positief effect op een bijtincident, dus hoe getrainder de hond is hoe minder hij betrokken is bij een bijtincident. Dit in tegenstelling tot de factoren agressie en angst die een negatief effect op een bijtincident hebben. Hoe hoger de mate van angst en agressie, hoe meer bijtincidenten zij veroorzaken. Aandacht en aanhankelijkheid heeft geen effect op een bijtincident. Er kan gesteld worden dat dit mogelijk wel effect zou moeten hebben, omdat de hond gehecht is aan iemand uit het gezin of het gehele gezin en hierdoor geen agressief gedrag zou vertonen. De keerzijde hiervan is dat de hond tegen de eigenaar/het gezin aanhankelijk is, maar tegen anderen/vreemden wel agressief gedrag kan vertonen (Rappard, 2017). Om hier meer uitspraak over te kunnen doen zal extra onderzoek gedaan moeten worden of honden die aanhankelijk zijn, vaker bijten richting vreemden dan richting de eigenaar/gezin. Verder is gebleken dat bij een bijtincident, de agressie richting de eigenaar de grootste bepalende factor is van de

besproken factoren. Dit kan mogelijk te maken hebben met een relatieconflict tussen eigenaar/iemand uit het gezin en de hond. Uit dit onderzoek blijkt dat een relatieconflict slechts in 6,7% van de gevallen voorkomt en staat hiermee op de zevende plek als het gaat om (mogelijke) aanleidingen tot bijten. Daarnaast kan het voorkomen dat de hond agressief gedrag vertoont richting de eigenaar, maar dit uit richting een ander persoon (of dier) en diegene vervolgens bijt, in plaats van de eigenaar (Rappard, 2017). Om hier meer concrete informatie over te krijgen zal ook hier extra onderzoek naar gedaan moeten worden. Er zal dan onderzoek gedaan moeten worden naar personen die zijn gebeten door hun eigen hond, waarbij gekeken wordt door een gedragstherapeut hoe de relatie onderling is.

Tijdens het uitvoeren van de statistische analyses bleek dat de vooraf aangegeven toetsen niet correct waren. Hiermee kon niet de juiste gegevens verkregen worden. De nieuwe toetsen waarmee dit wel kon zijn weergegeven in het hoofdstuk materiaal en methode, paragraaf 2.4.

Conclusie en aanbevelingen

Gekeken naar de verwachting van de Koninklijke Hondenbescherming dat er een toename is in het aantal bijtincidenten, de beweringen van gedragsdeskundigen dat men niet genoeg kennis heeft over de opvoeding en het houden van honden en andere onderzoeken naar het agressie niveau en bijtgedrag van honden, is de veronderstelling dat het aantal bijtincidenten na 2008 ten opzichte van de jaren vóór 2008 in provincie Utrecht is gestegen. Echter, op basis van cijfers van de gemeenten kan hier geen uitspraak over worden gedaan door gebrek aan cijfers en registratie. Desondanks kan met behulp van de enquête resultaten geconstateerd worden dat sinds de afschaf van de RAD een toename is geweest van 73% in het aantal bijtincidenten. Op basis van dit onderzoek kan niet geconcludeerd worden dat de Pitbull en andere vechthonden het meest betrokken zijn bij een bijtincident. Dit kan daarentegen wel gezegd worden van de (Duitse) herder, Jack Russel Terriër en Rottweiler. Echter, Als het gaat om mate van ernst staat de Stafford (bekend als vechthond) in de top drie op de tweede plek van hondenrassen die zorgen voor een ziekenhuisbezoek, net zoals de Rottweiler. De (Duitse) herder staat op de eerste plek en de Bouvier op de derde plek. Uit de resultaten van dit onderzoek kan geconstateerd worden dat grotere honden zorgen voor ernstigere verwondingen.

Een factor die significant invloed heeft op het aantal en de ernst van bijtincidenten is het geslacht. Reuen zijn significant vaker betrokken bij een incident en veroorzaken een hogere mate van ernst. Verder kan gesteld worden dat de factoren training en gehoorzaamheid, agressie en angst een significant verband hebben met een bijtincident. Bij training en gehoorzaamheid is sprake van een positief effect op een bijtincident, terwijl agressie en angst een negatief effect hierop hebben. Aandacht en aanhankelijkheid heeft geen effect op een bijtincident.

Dit onderzoek draagt bij om uiteindelijk een landelijke database op te kunnen stellen van alle provincies. Utrecht is slechts één van de twaalf provincies, waardoor vervolgonderzoek naar de overige provincies nodig is om een volledig beeld van de situatie te krijgen. Om verder een beter inzicht te verkrijgen in het aantal bijtincidenten, de ernst hiervan en welke rassen daadwerkelijk het meest betrokken zijn bij een bijtincident zal een landelijk registratiesysteem gehanteerd moeten worden. Op deze manier kan ieder persoon, ongeacht of er wel of geen aangifte wordt gedaan, bijdragen aan een landelijk systeem met hierin meer informatie omtrent een bijtincident. Op die manier kunnen bijtincidenten en de factoren die ze beïnvloeden landelijk worden aangepakt.

Bibliografie

- ANP. (2016, Augustus 23). Als een hond bijt, moet je doodstil blijven liggen. *NOS*.
- ANP. (2016, April 9). Landelijk onderzoek naar bijtende honden nodig. *NOS*.
- Baarda, B. (2014). *Dit is onderzoek!* Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Beaver, B. (1983). Clinical classification of canine aggression. *Applied Animal Ethology*, 35-43.
- Bokkum, M. v. (2016, augustus 3). Hoe vaak ze bijten weten we niet. *NRC*.
- Borchelt, P. L. (1983). Aggressive behavior of dogs kept as companion animals: Classification and influence of sex, reproductive status and breed. *Applied Animal Ethology*, 45-61.
- Borg, J. A., Netto, W. J., & Planta, D. J. (1991). Behavioural testing of dogs in animal shelters to predict problem behaviour. *Applied Animal Behaviour Science*, 237-251.
- CBS. (2015). *Demografische Kerncijfers per gemeente 2015*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- CBS. (2016, december). *Bevolkingsontwikkeling: regio per maand*. Opgeroepen op februari 14, 2017, van Centraal Bureau voor de Statistiek:
<http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=37230ned&D1=0-2,4-5,7-8,13-17&D2=11,33,507-508&D3=182-194&VW=T>
- CBS. (2016). *Doodsoorzakenstatistiek*. Eurostat.
- CBS. (2017). *Bevolking; kerncijfers*. Opgeroepen op maart 6, 2017, van CBS:
[http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=37296ned&D1=a&D2=0,10,20,30,40,50,60,\(I-1\),I&HD=130605-0924&HDR=G1&STB=T](http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=37296ned&D1=a&D2=0,10,20,30,40,50,60,(I-1),I&HD=130605-0924&HDR=G1&STB=T)
- CBS. (2017, mei 29). *Bevolkingsontwikkeling; regio per maand*. Opgeroepen op mei 5, 2017, van CBS Statline: <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=37230ned&D1=0-2,4-5,7-8,13-17&D2=11,33,508-509&D3=182-193,195-198&VW=T>
- Christensen, E., Scarlett, J., Campagna, M., & Houpt, K. A. (2007). Classification of behavior problems in dogs: Distributions of age, breed, sex and reproductive status. *Applied Animal Behaviour Science*, 85-95.
- CMR. (1998-1999). *Netherlands institute for health services research*. Opgeroepen op Maart 6, 2017, van NIVEL: <https://www.nivel.nl/en/node/2363>
- Coates, D. (2015, Maart 30). Personality Takes a Back Seat in Breed Popularity. *PetMD*.
- Colijn, J., & Lengton, I. (2016, april 9). Honden happen vaker toe. *De Telegraaf*.
- Collier, S. (2006, juli). Breed-specific legislation and the pit bull terrier: Are the laws justified? *Journal of Veterinary Behavior: Clinical Applications and Research*, 17-22.

- Coopman, F., Struelens, E., Audenaert, K., Ödberg, F., Peremans, K., Jacobs, K., et al. (2001). Agressie bij de hond (*Canis familiaris*); Problemen verbonden met de genetische evaluatie. *Vlaams Diergeneeskundig Tijdschrift*, 459-474.
- Cornelissen, J., & Hopster, H. (2008). *Hondenbeten in perspectief; bijlage feiten en cijfers*. Lelystad: Animal sciences group wageningen UR.
- De Stem. (2017, april 5). *Beet kleine hondjes valt mee, maar onderschat teckel niet*. Opgeroepen op mei 30, 2017, van BN De Stem: <http://www.bndestem.nl/overig/beet-kleine-hondjes-valt-mee-maar-onderschat-teckel-niet~af332ebb/>
- Dier en natuur. (2008). *De leeftijd van de hond*. Opgeroepen op mei 17, 2017, van Dier en natuur: <http://dier-en-natuur.infonu.nl/huisdieren/8633-de-leeftijd-van-de-hond.html>
- Duffy, D. L., Hsu, Y., & Serpell, J. A. (2008, december 1). Breed differences in canine aggression. *Applied Animal Behaviour Science*, 441-460.
- Gaag, S. v. (2016, mei 16). Deskundigen: toename bijtincidenten in regio. *AD*.
- HAS & UU. (2015). *Feiten & Cijfers Gezelschapsdierensector 2015*. 's Gravenhage: het Ministerie van Economische Zaken.
- Hsu, Y., & Serpell, J. (2003). Development and validation of a questionnaire for measuring behavior and temperament traits in pet dogs. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 1293-1300.
- Joosten, F. (2017, januari 27). *Gevaarlijke honden - bijtincidenten*. Opgeroepen op februari 13, 2017, van Academie voor bijzondere wetten: <http://www.academiewb.nl/nieuws/gevaarlijke-honden-bijtincidenten/>
- Kronemeijer, R. (2005). *Regeling Agressieve Dieren*. Opgeroepen op februari 13, 2017, van De 'Pitbullwet' tegen het licht: <http://web.archive.org/web/20081103163900/http://www.freewebs.com/regelingagressievieren/decijfers.htm>
- LICG. (2006-2007). *Aantal en ernst*. Opgeroepen op maart 6, 2017, van LICG: <http://www.minderhondenbeten.nl/wcs/mhb/nl/4500/aantal-en-ernst.html>
- Line, S., & Voith, V. L. (1986). Dominance aggression of dogs towards people: Behavior profile and response to treatment. *Applied Animal Behaviour Science*, 77-83.
- LINH. (2001 t/m 2006). *Documentatierapport Landelijk Informatie Netwerk*. Nederlands instituut voor onderzoek van de gezondheidszorg (NIVEL).
- Marcel. (2016, Maart 11). *(POLITIE) Politie doet onderzoek naar bijtincident met politiehond in Zegge*. Opgehaald van 112 Brabantnieuws: <http://112-brabantnieuws.nl/2016/03/10/politie-politie-doet-onderzoek-naar-bijtincident-politiehond-zegge/>
- McMillan, F. D., Serpell, J. A., Duffy, D. L., Masaoud, E., & Dohoo, I. R. (2013). Differences in behavioral characteristics between dogs obtained as puppies from pet stores and those

- obtained from noncommercial breeders. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 1359-1363.
- Meershoek, P. (2016, januari 1). Amsterdam werkt aan nieuw bijtprotocol na snelle toename gevaarlijke honden. *Het Parool*.
- Ministerie van Economische Zaken. (2008, april). *Hondenbeten in perspectief; Bijlage feiten en cijfers*. Rijksoverheid.
- Nagasawa, M., Tsujimura, A., Tateishi, K., Mogi, K., Otha, M., Serpell, J. A., et al. (2011). Assessment of the Factorial Structures of the C-BARQ in Japan. *Journal of Veterinary Medical Science*, 869-875.
- Overheid. (2008, December 31). *Regeling Agressieve Dieren*. Opgehaald van Overheid.nl: <http://wetten.overheid.nl/BWBR0005841/2005-08-13>
- Pennings, M. (2016, Maart 11). *Staffords bijten vrouw en twee andere honden, dierenpolitie bezorgd over bijtincidenten*. Opgehaald van Omroepbrabant: <http://www.omroepbrabant.nl/?news/2457791423/Staffords+bijten+vrouw+en+twee+andere+honden,+dierenpolitie+bezorgd+over+bijtincidenten.aspx>
- Rappard, J. (2017, mei 12). Informatie over het gedrag. (S. Noordanus, Interviewer)
- Riepema, S. (2016, Februari 04). Huilende en knuffelende pitbull vecht tegen imago. *AD*.
- RTL nieuws. (2016, december 13). *Vrouwen steeds hoger opgeleid, maar ze werken nog altijd (veel) minder dan mannen*. Opgeroepen op mei 29, 2017, van RTL nieuws: <https://www.rtlnieuws.nl/geld-en-werk/vrouwen-steeds-hoger-opgeleid-maar-ze-werken-nog-altijd-veel-minder-dan-mannen>
- SAFP. (2014). *Telling honden NL 2013*. Animal Medical Care Foundation.
- Schalke, E., Ott, S. A., Gaertner, A. M., Hackbarth, H., & Mittmann, A. (2008). Is Breed-specific legislation justified? Study of the result of the temperament test of Lower Saxony. *Journal of Veterinary Behavior: Clinical Applications and Research*, 97-103.
- Serpell, J. A. (2015). *C-BARQ*. Opgehaald van Squarespace: <https://static1.squarespace.com/static/5556a31de4b0c2b7c9dfd0dd/t/5590be1fe4b0a675d6713233/1435549215582/C-BARQ+Written.pdf>
- Serpell, J. A., & Pennsylvania, U. o. (2017). *About the C-BARQ*. Opgeroepen op Februari 13, 2017, van C-BARQ: <http://vetapps.vet.upenn.edu/cbarq/about.cfm>
- Sherman, C. K., Reisner, I. R., Taliaferro, L. A., & Houpt, K. A. (1996). Characteristics, treatment, and outcome of 99 cases of aggression between dogs. *Applied Animal Behaviour Science*, 91-108.
- van der Borg, J. A., Netto, W. J., & Planta, D. J. (1991). Behavioural testing of dogs in animal shelters to predict problem behaviour. *Applied Animal Behaviour Science*, 237-251.

van Straten, B. (2016, April 28). *Bert van Straten: steeds meer bijtincidenten door tokkies en staffords!*
Opgehaald van Piepvandaag: <https://www.piepvandaag.nl/steeds-meer-bijtincidenten-tokkies-staffords/>

Wright, J. C., & Nesselrote, M. S. (1987). Classification of behavior problems in dogs: Distributions of age, breed, sex and reproductive status. *Applied Animal Behaviour Science*, 169-178.

Bijlage I: Omschrijving Pitbull Terriër type

Deze informatie komt uit de vervallen Regeling Agressieve Dieren.

Algemene omschrijving:

- Gespierde gladharige hond
- Straalt kracht uit
- Atletisch, maar niet zeer slank
- Een zwaar front met in vergelijking een lichte achterhand
- Van opzij gezien maakt de hond een vierkante indruk
- Hoogte (schoft): 35-50 cm

Hoofd:

- Geblokt, doosvormig, zwaar in verhouding tot het lichaam
- Brede kaaktakken
- Brede schedel
- Sterk ontwikkelde neusbrug
- Het gebied onder de ogen is opmerkelijk breed
- Sterk ontwikkelde kauwspieren

Voorsnuit:

- Geen spitse snuit

Oren:

- Hoog aan het hoofd geplaatst
- Tappend of gecoupeerd
- Geen rimpels

Ogen:

- Rond, diepliggend en betrekkelijk klein
- Breed uit elkaar geplaatst

Hals:

- Gespierd tot aan de schedel
- Kort

Borst:

- Diep
- Ruim gebogen ribben, naar onderen taps toelopend
- Breed

Rug:

- Gespierd
- Kort

Benen:

- De voorbenen zijn recht en maken een zware, solide indruk
- De heupen zijn breed en lang en lopen af in betrekkelijk lange achterbenen

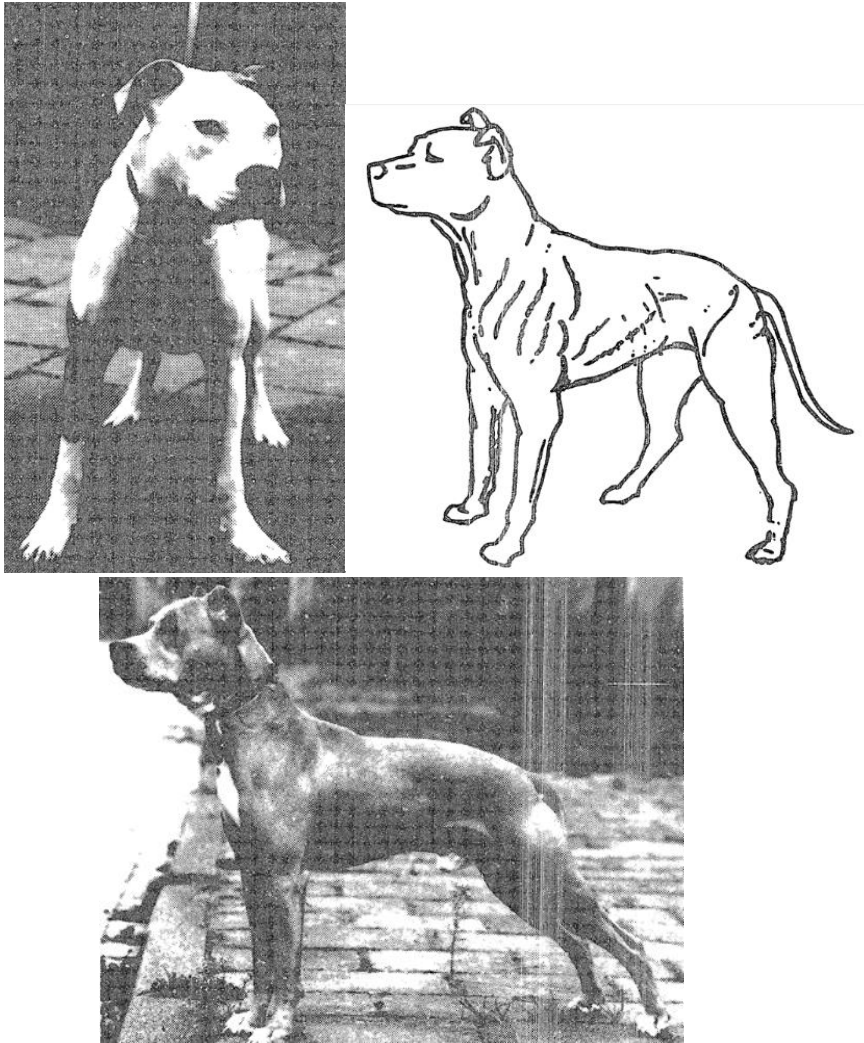
Vacht:

- Kortharig

Staart:

- Laag aangezet
- Dun
- Vrij kort in relatie tot het lichaam
- Taps toelopend tot een fijne punt
- Of gecoupeerd

(Overheid, 2008)

Figuur 7 Pitbull karakteristieken (Overheid, 2008)

Bijlage II: Vragenlijst

Geachte Meneer/Mevrouw,

Ik ben een studente aan de Aeres Hogeschool te Dronten. Momenteel bevind ik mij in het laatste jaar van de opleiding Diergezondheid & Management. Ik ben bezig met mijn afstudeeronderzoek waarbij ik onderzoek doe naar het aantal bijtincidenten van hond op mens, welke plaats hebben gevonden in de provincie Utrecht.

Het afgelopen jaar is via verschillende media bijtincidenten in het nieuws gekomen. Zoals in het nieuws is aangegeven wil de Koninklijke Hondenbescherming dat er onderzoek gedaan wordt naar het aantal bijtincidenten. Om hier goed onderzoek naar te doen is het van belang om alle bijtincidenten die gebeuren in Utrecht in kaart te brengen. Door het invullen van deze enquête kunt u mij hierbij helpen. Aan de hand van de uitkomst van deze enquêtes kunnen maatregelen genomen worden om het aantal bijtincidenten terug te dringen of zelfs te voorkomen.

Ik hoop met uw medewerking het aantal bijtincidenten, welke gebeuren in Utrecht in kaart te kunnen brengen. De gegevens die u via de vragenlijst invult, zullen voor het onderzoek volledig anoniem verwerkt worden.

Let op: deze vragenlijst heeft alleen betrekking op bijtincidenten van hond op mens en niet van hond op hond. Bij meerdere honden graag één enquête per hond invullen.

Het invullen van de vragenlijst duurt slechts vijf tot tien minuten.

Alvast heel veel dank voor uw tijd en deelname!

Vriendelijke groet,
Sabrina Noordanus

Let op: deze vragenlijst heeft alleen betrekking op bijtincidenten van hond op mens en niet van hond op hond.

Vragenlijst

1. Wat is uw leeftijd?

.....

2. Wat is uw geslacht?

- ☐ Vrouw
- ☐ Man

3. In welke provincie woont u? In verband met dat deze vragenlijst bedoeld is voor bijtincidenten welke gebeuren in Utrecht, is het van belang om te weten of u in Utrecht woont. Of u moet in een andere provincie wonen en het bijtincident is wel gebeurd in Utrecht.

- ☐ Friesland
- ☐ Groningen
- ☐ Drenthe
- ☐ Overijssel
- ☐ Flevoland
- ☐ Gelderland

- ☐ Utrecht
 - ☐ Noord-Holland
 - ☐ Zuid-Holland
 - ☐ Zeeland
 - ☐ Noord-Brabant
 - ☐ Limburg
4. Bent u zelf ooit door een hond gebeten?
- ☐ Ik ben eens gebeten door een hond (**ga door naar vraag 9**)
 - ☐ Ik ben zelf nog nooit gebeten (**ga door naar vraag 5**)
5. Heeft uw hond ooit iemand gebeten?
- ☐ Mijn hond heeft iemand gebeten (**ga door naar vraag 18**)
 - ☐ Mijn hond heeft niemand gebeten (**ga door naar vraag 6**)
 - ☐ Ik heb geen hond (**ga door naar "eventuele opmerkingen"/einde enquête**)

Informatie over uw hond:

6. Wat voor ras is uw hond? Geef alstublieft zo goed mogelijk het ras aan. Indien de hond een kruising was, kunt u dan aangeven wat voor soort kruising?

.....

7. Hoe oud is uw hond?

.....

8. Wat is het geslacht van uw hond?

- ☐ Reu (mannelijk) (**ga door naar C-Barq vragenlijst**)
- ☐ Teef (vrouwelijk) (**ga door naar C-Barq vragenlijst**)

Situatie van de hond:

Om een goed beeld te kunnen krijgen over het incident zullen hieronder negen vragen gesteld worden die betrekking hebben op het bijtincident. Drie van deze vragen zullen gaan over de hond die u gebeten heeft. De andere vragen zullen verder ingaan op de situatie van het incident.

9. Wat was het ras van de hond die u beet? Geef alstublieft zo goed mogelijk het ras aan. Indien de hond een kruising was, kunt u dan aangeven wat voor soort kruising?

.....

10. Hoe oud schat u de hond die u heeft gebeten?

.....

11. Wat was het geslacht van de hond die u beet?

- ☐ Reu (mannelijk)
- ☐ Teef (vrouwelijk)
- ☐ Onbekend

Uw ervaring van het Incident:

Hier zullen zes vragen volgen die gaan over het incident. Hierdoor kan duidelijk worden waar en hoe het incident heeft plaatsgevonden. Daarnaast kunt u helpen door de ernst van de situatie en verwondingen aan te geven.

12. In welk dorp/stad vond het incident plaats?

.....

13. Wanneer vond het incident plaats? (zowel jaartal als maand, wanneer u de maand nog kan herinneren)

.....

14. Waar vond het incident plaats?

- ☐ Eigen terrein binnen
- ☐ Eigen terrein buiten
- ☐ Buiten (gemeentelijk terrein)
- ☐ Binnen bij iemand anders in huis
- ☐ Buiten bij iemand anders thuis (tuin)
- ☐ Anders, namelijk ...

15. Wie had de hond op het moment onder het gezag?

- ☐ Een kind
- ☐ Een man
- ☐ Een vrouw
- ☐ De hond liep los
- ☐ Anders, namelijk

16. Wat was de ernst van uw verwonding?

- ☐ Lichte ernst
- ☐ Matige ernst (spoedeisende hulp)
- ☐ Extreme ernst (ziekenhuis)
- ☐ Anders, namelijk

17. Kunt u in het kort omschrijven hoe het bijtincident gebeurde? (**ga verder met vraag 4**)

.....

Situatie van de hond:

Om een goed beeld te kunnen krijgen over het incident zullen hieronder 12 vragen gesteld worden die betrekking hebben op het bijtincident. Vier van deze vragen zullen gaan over algemene aspecten van uw hond die een persoon gebeten heeft. De andere acht vragen zullen verder ingaan op de situatie van het incident. Vervolgens zal de vragenlijst verder voortzetten in 35 schaalvragen (bijvoorbeeld 0= nooit, 1= zelden, 2= soms, 3= meestal en 4= altijd). Deze vragen hebben betrekking op het gedrag van uw hond, zodat de situatie zo duidelijk mogelijk gemaakt kan worden.

18. Wat voor ras is uw hond? Geef alstublieft zo goed mogelijk het ras aan. Indien de hond een kruising was, kunt u dan aangeven wat voor soort kruising?

.....

19. Wat is de leeftijd van uw hond?

.....

20. Wat is het geslacht van uw hond?

- ☐ Reu (mannelijk)
- ☐ Teef (vrouwelijk)

21. Waar komt de hond vandaan?

- ☐ Asiel
- ☐ Een erkende fokker (met stamboom)
- ☐ Particulier (bijvoorbeeld marktplaats)
- ☐ Anders, namelijk

Uw ervaring van het incident met de hond:

Hier zullen acht vragen volgen die gaan over het incident. Hierdoor kan duidelijk worden waar en hoe het incident heeft plaatsgevonden. Daarnaast kunt u helpen door de ernst van de situatie en verwondingen aan te geven.

22. In welk dorp/stad vond het incident plaats?

.....

23. Wanneer vond het incident plaats? (zowel jaartal als maand, wanneer u de maand nog kan herinneren)

.....

24. Waar vond het incident plaats?

- ☐ Eigen terrein binnen
- ☐ Eigen terrein buiten
- ☐ Buiten (gemeentelijk terrein)
- ☐ Binnen bij iemand anders in huis
- ☐ Buiten bij iemand anders thuis (tuin)
- ☐ Anders, namelijk ...

25. Wie had de hond op het moment onder het gezag?

- ☐ Een kind
- ☐ Een man
- ☐ Een vrouw
- ☐ De hond liep los
- ☐ Anders, namelijk

26. Hoeveel slachtoffers waren er betrokken bij het bijtincident?

.....

27. Wie was/waren hierbij het slachtoffer?

- ☐ Kind(eren)
- ☐ Volwassene(n)
- ☐ Oudere(n)
- ☐ ...

28. Weet u wat de ernst van de verwondingen van het slachtoffer waren?

- ☐ Ja, namelijk lichte ernst
- ☐ Ja, namelijk matige ernst (spoedeisende hulp)
- ☐ Ja, namelijk extreme ernst (ziekenhuis)
- ☐ Nee, niet bekend

29. Kunt u in het kort omschrijven hoe het bijtincident gebeurde? (ga verder met C-BARQ lijst)

.....

C-BARQ lijst

Dit onderdeel van de vragenlijst bestaat uit 35 schaalvragen (bijvoorbeeld 0= nooit, 1= zelden, 2= soms, 3= meestal en 4= altijd), welke zijn opgedeeld in vier categorieën. De categorieën zijn: 1) Training en gehoorzaamheid 2) Agressie 3) Angst en 4) Aandacht en aanhankelijkheid. Probeer alstublieft zo goed mogelijk alle vragen te beantwoorden. Maak alleen gebruik van de “niet waargenomen/niet van toepassing” optie, wanneer u de hond het beschreven gedrag nog nooit heeft zien doen.

Sectie 1: Training en gehoorzaamheid

Geef aan hoe trainbaar en gehoorzaam uw hond is in elk van de volgende situaties. Hierbij geldt 0= nooit, 1= zelden, 2= soms, 3= meestal, 4= altijd en N.V.T= niet waargenomen/niet van toepassing.

1. Wanneer de hond niet aangelijnd loopt, komt hij/zij onmiddellijk terug nadat u de hond roept?
2. De hond gehoorzaamt per direct het commando ‘zit’
3. De hond gehoorzaamt per direct het commando ‘blijf’
4. De hond lijkt goed op te letten/luisteren naar alles wat u zegt of doet
5. De hond reageert langzaam op correctie of straf (“dikke huid”, “ongevoelig”).
6. De hond leert nieuwe trucjes langzaam
7. De hond is gemakkelijk afgeleid door interessante bezienswaardigheden, geluiden of geuren
8. Trekt de hond hard wanneer hij/zij aan de riem loopt

Sectie 2: Agressie

Van tijd tot tijd tonen honden agressief gedrag. Typische matige agressieve gedragingen zijn: blaffen, grommen en tanden laten zien. Meer ernstige agressieve gedragingen omvat: happen, vooruitschieten, bijten of proberen te bijten. Geef in elk van de volgende situaties aan of uw hond agressief gedrag vertoont.

Hierbij geldt 0= geen agressie (geen zichtbare tekenen van agressie), 2= matige agressie (grommen, blaffen, tanden laten zien), 4= ernstige agressie (happen, bijten of proberen te bijten) en N.V.T= niet waargenomen/niet van toepassing.

9. Wanneer u de hond verbaal corrigeert of straft door u of een lid van het huishouden
10. Wanneer de hond direct benaderd wordt door een onbekende volwassenen terwijl u de hond uitlaat aan de lijn
11. Wanneer de hond direct benaderd wordt door een onbekend kind terwijl u de hond uitlaat aan de lijn
12. Naar onbekende personen die uw hond benaderen terwijl hij/zij in uw auto zit (bijvoorbeeld op een parkeerplaats).
13. Wanneer speelgoed, een bot of andere voorwerpen door een lid van het huishouden wordt weggenomen
14. Wanneer een onbekend persoon u of een ander familielid in uw huis benaderd
15. Wanneer een onbekend persoon u of een ander familielid buitenshuis benaderd
16. Wanneer de postbode of een andere afleveringswerknemer uw huis benaderd
17. Wanneer de hond wordt benaderd door een familielid tijdens dat de hond eet
18. Wanneer het eten van de hond wordt weggenomen door een familielid
19. Wanneer vreemden langs uw huis komen lopen terwijl uw hond buiten of in de tuin is
20. Wanneer een onbekend persoon uw hond probeert te aaien of aan te raken

21. Wanneer joggers, fietsers, skaters of skateboarders langs uw huis komen, terwijl uw hond buiten of in de tuin is
22. Wanneer de hond rechtstreeks wordt aangestaard door een lid van het huishouden
23. Tegen onbekende personen die op bezoek zijn bij u in huis
24. Wanneer een familielid over de hond probeert heen te stappen
25. Als u of een gezinslid door uw hond gestolen eetwaar of voorwerpen terug pakt.

Sectie 3: Angst

Sommige honden vertonen tekenen van angst wanneer ze worden blootgesteld aan bepaalde geluiden, objecten, personen of situaties. Typische verschijnselen van milde tot matige angst zijn onder andere: het vermijden van oogcontact, het vermijden van objecten, staart laag of tussen de poten, jammeren en zeuren en schudden en beven. Extreme angst wordt gekenmerkt door: krachtige pogingen om te ontsnappen, terugtrekken of verbergen voor objecten, personen of de situatie. Geef in elk van de volgende situaties aan of uw hond angstig gedrag vertoont.

Hierbij geldt 0= geen angst (geen zichtbare tekenen van angst), 2= milde tot matige angst, 4= extreme angst (ineenkrimpen, terugtrekken, verstoppen) en N.V.T= niet waargenomen/niet van toepassing.

26. Wanneer uw hond rechtstreeks benaderd wordt door een onbekende volwassene, terwijl u weg bent van huis
27. Wanneer uw hond rechtstreeks benaderd wordt door een onbekend kind, terwijl u weg bent van huis
28. Wanneer onbekende personen op bezoek komen
29. Wanneer onbekende personen de hond probeert de aaien of aan te raken

Sectie 4: Aandacht en aanhankelijkheid

Geef aan hoe gehecht en aandacht vragend uw hond is in elk van de volgende situaties. Hierbij geldt 0= nooit, 1= zelden, 2= soms, 3= meestal, 4= altijd en N.V.T= niet waargenomen/niet van toepassing.

30. De hond hecht zich sterk aan een bepaald lid van het huishouden
31. Heeft de neiging om u (of andere leden van het huishouden) te volgen in het huis van kamer naar kamer
32. Heeft de neiging om in de buurt te zitten of in contact te zijn met u of anderen, wanneer u gaat zitten
33. Heeft de neiging om zachtjes tegen u of een ander aan te stoten, te besnuffelen of een pootje te geven om aandacht te vragen terwijl u of die ander zit.
34. Wordt onrustig (janken, opspringen, proberen tussenbeide te komen) als u (of anderen) genegenheid toont (tonen) voor een ander persoon.
35. Wordt geprikkeld (janken, opspringen, probeert in te grijpen) als u of anderen genegenheid voor een andere persoon laten zien

Eventuele vragen/opmerkingen

Heeft u nog vragen of opmerkingen?

.....

Bedankt voor uw medewerking

Dit is het einde van de enquête, hartelijk dank voor uw medewerking! Let op: klik onderaan deze pagina alstublieft op de knop 'Gereed' om de enquête volledig af te ronden.

Bijlage III: Email

Geachte meneer/mevrouw,

Mijn naam is Sabrina Noordanus en ik ben laatstejaars studente aan de Aeres Hogeschool te Dronten. Voor mijn afstudeerwerkstuk doe ik onderzoek naar het aantal bijtincidenten in de provincie Utrecht. Er verschijnen steeds meer nieuwsberichten over ernstige bijtincidenten, waarbij de verwachting is ontstaan dat deze incidenten toenemen, maar de vraag is of het aantal incidenten ook daadwerkelijk toeneemt (sinds de afschaf van de RAD in 2008). Naast dat de gehele maatschappij hier baat bij heeft, ben ik zelf zeer geïnteresseerd in honden en hun gedrag. Dit is één van de redenen waarom ik mijn scriptie hierover wil schrijven. Kortgezegd bestaat de scriptie uit een relevante vragenlijst, die verwerkt wordt tot een database van honden die mensen hebben gebeten in Utrecht.

Tijdens het onderzoek wil ik gebruik gaan maken van de C-BARQ vragenlijst met daarbij wat aanvullingen, zodat ik met die informatie de database kan opstellen over de bijtincidenten in Utrecht en of deze ten opzichte van 2008 (na de afschaffing van het pitbullverbod) zijn toegenomen.

Mijn vraag is of uw organisatie mij zou kunnen helpen bij het verstrekken van informatie over het aantal bijtincidenten in Utrecht van zowel vóór de afschaffing van de RAD, als daarna? En of u mij wil/kunt helpen met het verspreiden van deze enquête, zodat er meer informatie beschikbaar is die verwerkt kan worden.

Alvast bedankt voor uw tijd en ik hoor graag van u.

Met vriendelijke groet,

Sabrina Noordanus
Studente Aeres Hogeschool, te Dronten

Bijlage IV: C-BARQ Scoring Methode

Score all frequency scale items as: Never = 0, Seldom = 1, Sometimes = 2, Usually = 3 and Always = 4, except for items 5, 6 and 7 in Section 1. For these, reverse the scores to: Never = 4, Seldom = 3, etc.

To calculate behavior subscale scores, use the following formulae:

“Stranger-directed aggression” score = (items 10 + 11 + 12 + 14 + 15 + 16 + 19 + 20 + 21 + 23)/10.

“Owner-directed aggression” score = (items 9 + 13 + 17 + 18 + 22 + 24 + 25)/7.

“Trainability” score = (items 1 + 2 + 3 + 4 + 5 + 6 + 7 + 8)/8 – reverse scoring order for items 5, 6 & 7 (see above).

“Stranger-directed fear” score = (items 26 + 27 + 28 + 29)/4

“Attachment/attention-seeking” score = (items 30 + 31 + 32 + 33 + 34 + 35)/6

© James A. Serpell, University of Pennsylvania (Hsu & Serpell, 2003)

Bijlage V: Gegevens van de gemeenten

Gemeenten provincie	contactgegevens	Respons?
Utrecht		
Amersfoort	Contactformulier	Geen gegevens, verwijst naar politie
Baarn	gemeente@baarn.nl	Geen gegevens
Bunnik	info@bunnik.nl	één in 2015
Bunschoten	Contactformulier	Geen gegevens, verwijst naar politie
De Bilt	info@debilt.nl	Geen reactie
De Ronde Venen	gemeente@derondevenen.nl	Geen gegevens, verwijst naar politie
Eemnes	info@eemnes.nl	Geen gegevens, verwijst naar politie
Houten	gemeentehuis@houten.nl	Geen gegevens, verwijst naar politie
IJsselstein	Contactformulier	Geen cijfers, gaat via politie
Leusden	gemeente@leusden.nl	Geen reactie
Lopik	gemeente@lopik.nl	Geen reactie
Montfoort	Contactformulier	Geen gegevens, verwijst naar politie
Nieuwegein	gemeente@nieuwegein.nl	enkele gegevens vanaf 2011
Oudewater	Stadskantoor@oudewater.nl	Geen reactie
Renswoude	info@renswoude.nl	Geen meldingen ontvangen
Rhenen	Contactformulier	geen gegevens
Soest	postbus2000@soest.nl	Geen reactie
Stichtse Vecht	info@stichtsevecht.nl	Nauwelijks cijfers (enkel vier vanaf 2011)
Utrecht	klachtencoordinatorvg@utrecht.nl	Geen gegevens (navraag gedaan bij politie)
Utrechtse Heuvelrug	Contactformulier	Geen reactie
Veenendaal	Contactformulier	Geen gegevens, verwijst naar politie
Vianen	gemeente@vianen.nl	Geen gegevens, verwijst naar politie
Wijk bij Duurstede	info@wijkbijduurstede.nl	Geen reactie
Woerden	Contactformulier	drie muilkorfgeboden(2009,2011,2013)
Woudenberg	info@woudenberg.nl	Geen reactie
Zeist	zeist@zeist.nl	Geen reactie

Bijlage VI: Hondenrassen die hebben gezorgd voor matige of extreme ernst

Ras	Aantal bijtincidenten	% totaal aantal bijtincidenten
Herder	5	14,7%
stafford	3	8,8%
Rottweiler	3	8,8%
Bouvier	2	5,9%
Welsh Corgi kruising	1	2,9%
Riesenschnauzer	1	2,9%
Poedel	1	2,9%
Pitbull	1	2,9%
Labrador	1	2,9%
Golden retriever	1	2,9%
Dobermann	1	2,9%
Deense dog	1	2,9%
Dalmatier	1	2,9%
Chihuahua	1	2,9%
buitenlandshondje	1	2,9%
Boxer	1	2,9%
Bouvier	1	2,9%
Bordercollie kruising	1	2,9%
Boomer	1	2,9%
Berner sennen	1	2,9%
Jack russel	1	2,9%
Onbekend	4	11,8%

Bijlage VII: Alle locaties in provincie Utrecht waar bijtincidenten hebben plaatsgevonden

Dorp/stad	Aantal bijtincidenten	% totaal aantal bijtincidenten
Utrecht	58	46,4%
Nieuwegein	12	9,6%
Breukelen	8	6,4%
Maarssen	5	4,0%
Vianen	5	4,0%
IJsselstein	4	3,2%
Vleuten	4	3,2%
De Meern	4	3,2%
Hilversum	3	2,4%
Bunnik	2	1,6%
Driebergen	2	1,6%
Oudewater	2	1,6%
Veenendaal	2	1,6%
Soesterberg	1	0,8%
Amersfoort	1	0,8%
Baambrugge	1	0,8%
Bilthoven	1	0,8%
De bilt	1	0,8%
Groenekan	1	0,8%
Lopikerkapel	1	0,8%
Lopik	1	0,8%
Schalkwijk	1	0,8%
Soest	1	0,8%
Tienhoven	1	0,8%
Wijk bij Duurstede	1	0,8%
Woerden	1	0,8%
Zeist	1	0,8%

Bijlage VIII: Alle betrokken hondenrassen bij een bijtincident

Type ras	Aantal bijtincidenten	% totaal aantal bijtincidenten	Rasgroep
Herderachtige	32	21,8%	Herdershonden en veedrijvers
Jack Russel	14	9,5%	Jack Russels en terriërs
Rottweiler	10	6,8%	Buldoggen, pinchers, molossers en berghonden
Bouvier	9	6,1%	Herdershonden en veedrijvers
Chihuahua	8	5,4%	Chihuahua's en gezelschapshonden
Labrador	8	5,4%	Retrievers, spaniels en waterhonden
Teckel	6	4,1%	Teckels en dashonden
Bulldog	4	2,7%	Buldoggen, pinchers, molossers en berghonden
Dobermann	4	2,7%	Buldoggen, pinchers, molossers en berghonden
Poedel	4	2,7%	Chihuahua's en gezelschapshonden
Stafford	4	2,7%	Jack Russels en terriërs
Friese stabij	4	2,7%	Setters en staande honden
Shih tzu	3	2,0%	Chihuahua's en gezelschapshonden
Pitbull	3	2,0%	Jack Russels en terriërs
Chow Chow	3	2,0%	Poolhonden, keeshonden en oertypen
Berner sennen	2	1,4%	Buldoggen, pinchers, molossers en berghonden
Entlebucher Sennenhond	2	1,4%	Buldoggen, pinchers, molossers en berghonden
Boomer	2	1,4%	Chihuahua's en gezelschapshonden
Maltezer	2	1,4%	Chihuahua's en gezelschapshonden
Boerenfox	2	1,4%	Jack Russels en terriërs
Dalmatier	2	1,4%	Lopende honden
Golden retriever	2	1,4%	Retrievers, spaniels en waterhonden
Boxer	1	0,7%	Buldoggen, pinchers, molossers en berghonden
Deense dog	1	0,7%	Buldoggen, pinchers, molossers en berghonden
Newfoundlander	1	0,7%	Buldoggen, pinchers, molossers en berghonden
Pincher (mini)	1	0,7%	Buldoggen, pinchers, molossers en berghonden
Riesenschnauzer	1	0,7%	Buldoggen, pinchers, molossers en berghonden
Sharpei	1	0,7%	Buldoggen, pinchers, molossers en berghonden
Sint Bernard	1	0,7%	Buldoggen, pinchers, molossers en berghonden
Pekingees	1	0,7%	Chihuahua's en gezelschapshonden
Bordercollie kruising	1	0,7%	Herdershonden en veedrijvers
Briard	1	0,7%	Herdershonden en veedrijvers
Welsh Corgi kruising	1	0,7%	Herdershonden en veedrijvers
Boston Terriër	1	0,7%	Jack Russels en terriërs
Ierse terriër	1	0,7%	Jack Russels en terriërs
Stafford x Bulldog	1	0,7%	Jack Russels en terriërs
Stafford x Pitbull	1	0,7%	Jack Russels en terriërs
Labradoodle	1	0,7%	Retrievers, spaniels en waterhonden
Buitenlandshondje	1	0,7%	X